

Tarragona i la Guerra del Francès

Índex

Introducció

1. Antecedents i causes
  - 1.1. Guerra de successió..... Pàg.1
  - 1.2. Guerra Gran Pàg.2
  - 1.3. Causes d'invasió a Espanya..... Pàg.2
2. La guerra a Espanya i a Catalunya
  - 2.1. Invasió de la península..... Pàg.3
  - 2.2. Invasió a Catalunya..... Pàg.4
    - 2.2.1. Primera victòria a Catalunya..... Pàg.4
    - 2.2.2. L'annexió de Catalunya a França..... Pàg.4
    - 2.2.3. Cronologia dels fets més importants.....Pàg.5
    - 2.2.4. Fi de la guerra.....Pàg.6
  - 2.3. Les Corts de Cadis i la primera Constitució espanyola..... Pàg.6
3. Guerra a Tarragona
  - 3.1. Evolució social durant la Guerra del Francès a Tarragona.....Pàg.7, 8
  - 3.2. Procés de la guerra a Tarragona.....Pàg.9
    - 3.2.1. Aproximacions per la costa.....Pàg.9, 10
    - 3.2.2. Petició d'ajuda a València.....Pàg.10
    - 3.2.3. Pèrdua de la fortalesa del Francolí.....Pàg.10 a 12
    - 3.2.4. Massa tard per l'ajuda valenciana.....Pàg.12
    - 3.2.5. Els francesos creuen el riu.....Pàg.12
    - 3.2.6. Les fortificacions de Tarragona.....Pàg.13
    - 3.2.7. Pèrdua de la fortalesa del Francolí Pàg.14
    - 3.2.8. Els francesos arriben a la Rambla.....Pàg. 14 a 16
    - 3.2.9. Assalt a la Lluqueta del Príncep.....Pàg.16
    - 3.2.10. L'ajuda anglesa.....Pàg.16
  - 3.3. L'assalt final (28 de juny de 1811).....Pàg.17, 18
    - 3.3.1. A la Catedral.....Pàg.19
    - 3.3.2. Massacres dels tres dies sense llei.....Pàg.20, 21
  - 3.4. Naixement del Diari de Tarragona.....Pàg. 22
4. Situació posterior a la guerra
  - 4.1. Ferran VII, el Desitjat..... Pàg.23
  - 4.2. Conseqüències.....Pàg.24, 25
5. Records de la guerra
  - 5.1. Carrers que fan referència a la guerra del Francès..... Pàg.26 a 29

5.2. Monuments, plàques i làpides.....	Pàg. 30 a 35
5.2.1 Monument als herois de 1811.....	Pàg. 30, 32
5.2.2. Plaques i làpides.....	Pàg. 32 a 35
5.3. Literatura ambientada en la Guerra del Francès a Tarragona..	Pàg. 36, 37
5.4. Referències als versets dels Balls de Diables.....	Pàg.38 a 40
6. Personatges de la Guerra.....	Pàg. 41 a 44
7. Glossari.....	Pàg. 45 a 47
8. Pràctica: enquestes.....	Pàg.48 a 51

ANNEXOS

1. Ampliació de les causes: Carta de petició d'ajuda a València
2. Ampliació de les causes: Alexandre de Laborde
3. Ampliació de l'acció bèl·lica a la fortalesa de l'Oliva
4. Personatges llegendaris de la guerra a Tarragona
5. Neixement del Diari de Tarragona: Primera publicació
6. Uniformes i monedes de l'època
7. Cançons de la guerra
8. Ampliació del monument de Julio Antonio
9. Model d'enquesta

Conclusió

Bibliografia i webgrafia

Nota d'graïment

Introducció

Tarragona i la Guerra del Francès. Per a mi el títol més suggerent de tots els de la llista per triar. A més s'ha celebrat el bicentenari de la guerra, i tot i que l'ajuntament hagi realitzat alguna activitat, no se n'ha parlat gaire, com es faria si hagués alguna commemoració de la Tarragona Romana. M'agrada molt la meva ciutat, i penso que realment no sabem tot el que deuriem saber d'ella. Sense pensar-m'ho dos cops ho vaig triar, però de seguida vaig trobar-me amb el problema de que potser m'hauria complicat molt, ja que és un tema poc tractat i amb dificultats a l'hora de cercar informació. Potser això és el que realment ho ha convertit en un treball de veritable recerca.

Per elaborar aquest treball, m'he hagut d'oblidar de l'eina bàsica per excel·lència que tenim avui en dia: l'Internet. El cos del meu treball s'ha elaborat a partir de llibres, molt antics la majoria. La dificultat d'això, a part d'entendre realment tot el que llegim pel vocabulari, és saber seleccionar les idees realment importants, i saber contrastar-les amb les d'altres llibres que he anat consultant. En llibres d'història, i més amb antiguitat, el punt de vista en el qual trobem els fets narrats, varia d'uns als altres. Un cop entès tot el llegit, i creant les meves pròpies idees, vaig anar elaborant el meu treball de recerca en si, és a dir, la Guerra del Francès a Tarragona.

No em vaig limitar a descriure únicament l'acció bèl·lica, ja que per entendre-la, hem de saber els seus antecedents i les causes que han originat els fets; així com les conseqüències i la situació posterior a aquests. Aquestes parts del treball han sigut molt més senzilles de realitzar, perquè, al no ser específiques de Tarragona, ho he pogut trobar en molts manuals d'història més moderns. A més jugava amb avantatge, ja que aquest ha sigut un dels temes tractats a la matèria d'història enguany a batxillerat.

Mentre duia a terme tot aquest procés m'he sorprès molt, al trobar articles de diari dedicats a aquesta guerra, alguna pàgina web dedicada al tema, curiositats que un cop vaig triar el treball mai imaginaria que ho pugues trobar, com les cançons que cantaven, els tratges que portaven, llegendes urbanes, etc. Això em va fer plantejar una gran part de treball que no tenia prevista, però que l'enriquiria moltíssim.

I no només he acudit al suport bibliogràfic, quant ha la cerca d'informació, si no que també he fet visites a llocs molt productius pel que fa al meu treball. He anat a veure

una exposició, al Museu d'Art Modern de Tarragona, sobre Julio Antonio, l'autor de la famosa obra *dels despullats*. També he assistit a una exposició de pintures sobre la guerra a la casa Castellarnau.

Així doncs, d'estar preocupada per no trobar suficient informació, vaig passar a haver de seleccionar el que realment volia per enfocar el meu treball.

Poc a poc vaig tindre ben clar la seva estructura i el que volia plasmar. La meua idea va ser, un cop descrits tots els fets, deixar constància dels records que tenim actualment i no apreciem, i de fets puntuals ben importants, des del meu punt de vista, gens coneguts per ningú, com la intervenció dels nostres dos patrons a la guerra (les llegendes que s'han atribuït al voltant d'ells), el coneixement que té la gent avui dia d'aquest tràgic moment per a la nostra ciutat, del significat de molts dels noms que s'han dedicat a carrers, de la participació de la dona tan rellevant, mai vista fins el moment, etc.

Totes aquestes coses que he volgut enquadrar al treball, no han sigut fàcils d'estructurar, ja que no tenen un veritable enllaç, ja que són trets de la cultura popular i no una descripció estricta de la guerra. Això per una banda, i per l'altra, acurar i detallar la presentació amb imatges, gràfics i plànols no ha sigut gens fàcil, ja que no he pogut trobar-les a cap arxiu virtual, si no que he hagut d'escanejar i adaptar tot el suport visual (tret de coses puntuals, com algun quadre molt famós, monuments actuals i poca cosa més).

Malgrat tot això, estic molt satisfeta del meu treball, ja que he aconseguit molt més del que tenia previst i he après a fer un treball que, fins aleshores, mai havia fet així.

**~TARRAGONA
I LA GUERRA
DEL
FRANCÈS~**

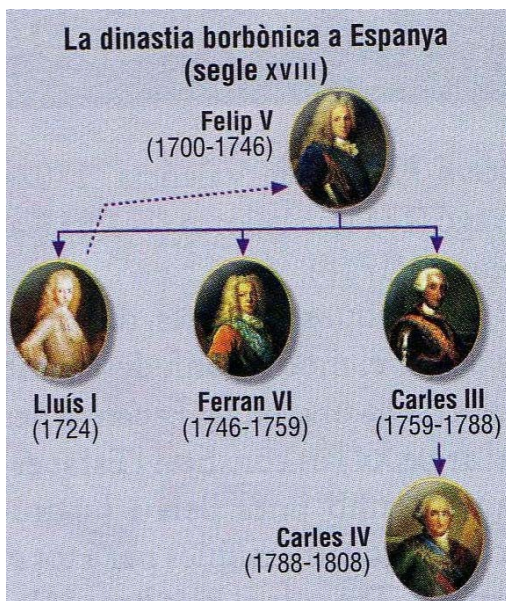

1. ANTECEDENTS I CAUSES

La *Guerra del Francès* fa referència a la intromissió, a Catalunya, de les tropes franceses l'any 1808. A la resta de l'Estat espanyol ha rebut el nom de *Guerra de la Independència*. La Guerra del Francès té els seus antecedents en la Guerra de Successió (1700-1714) i la Guerra Gran (1793-1795) que cada cop impulsen més a "l'odi al francès".

1.1. Guerra successió

A l'any 1700 va morir el rei de la Monarquia Hispànica (formada per Espanya i les colònies Americanes), Carles II, sense descendència. El seu testament anomenava descendent de la corona a Felip d'Anjou, nét de Lluís XIV, rei francès que cada cop es mostrava més absolutista. Felip tenia molt poca sang de la nissaga familiar, hi havia altres candidats que en tenien més. Aquest motiu va fer que sorgís un bàndol en contra d'aquesta successió, i consideraven que hauria de succeir al difunt rei, l'arxiduc Carles, que provenia de sang austríaca i per tant, descendent de la nissaga d'aquesta monarquia.

¹ Per una banda Aragó, Àustria (inclosa Alemanya), Gran Bretanya, Holanda, Portugal i Savoia (Nord d'Itàlia actual), volien un sistema pactista*, com el que tenien fins ara, i una economia basada en l'expansió del comerç arreu del món. En canvi, la Corona de Castella i la de França volien seguir en una economia agrícola i amb centralisme polític*, es a dir, monarquia absoluta*. Tots aquests motius van donar peu a la Guerra de Successió, la qual va finalitzar quan l'arxiduc Carles es convertí en

¹ VVAA. *Història 2n Batxillerat*. Sisena edició, 2008. Editorial Teide. p.114

* Totes les paraules amb aquesta referència, estaran explicades al glossari (apartat 7)

emperador d'Àustria, a causa de la mort del seu germà, i abandona la guerra juntament amb els països interessats en el repartiment de terres que permetien el comerç (tractat d'Utrecht).

Per tant la victòria francesa i castellana amb el coronament de Felip V, va comportar una gran repressió a la Corona d'Aragó. Aquest fet començà a originar cert odi als francesos.

1.2. Guerra Gran

Sorgeix la revolució francesa al 1789 i s'inicia l'expansió de tota una sèrie d'idees il·lustrades. Aquesta revolució acaba portant a Lluís XVI a la guillotina representant així la fi de la monarquia absoluta a França. Els altres països amb monarquia absolutista, comencen a introduir idees il·lustrades però intentant modificar el menys possible (despotisme il·lustrat*), sense que afectés als interessos de la societat privilegiada. Després de l'execució de Lluís XVI, els monarques europeus s'aterren. Censuren tot tipus d'entrada a les idees revolucionaries perquè no afectes al seu poder. Això fa que junts lluitessin contra la França revolucionària en la Gran Guerra.

A Espanya regnava el rei Carles IV, però el seu primer ministre, Godoy, va ser qui va prendre les decisions que van marcar aquesta etapa. A través dels tractats de San Ildefons, canvia de bàndol: passa a lluitar contra França per fer-ho contra qui aspira al domini del comerç amb les colònies: Anglaterra. Els espanyols són derrotats (batalla de Trafalgar) i Espanya entra en una gran crisi econòmica.

1.3. Causes d'invasió a Espanya

Al 1804 Napoleó esdevé emperador de tota Europa (excepte d'Anglaterra). Godoy va permetre que les tropes franceses s'introduïssin a la península ja que aquestes, teòricament, anaven a apoderar-se de Portugal (aliada amb els anglesos).

Al febrer del 1808 es va signar el tractat de Fontainebleau, amb el qual van entrar els francesos, per la Jonquera, dirigits pel general Duhesme.

Amb aquesta traïció els francesos van envair Espanya sense cap resistència en contra, ja que no era d'esperar. Al març, els francesos ja ocupaven tota Espanya.

2. LA GUERRA A ESPANYA I A CATALUNYA

2.1. Invasió de la península

Es produí així el Motí d'Aranjuez, que tenia com a objectiu la dimissió del ministre Godoy, que tant havia capgirat la situació. Aquest motí va obligar a Carles IV a destituir a Godoy i al cap de dos dies convertí el seu fill en el rei Ferran VII d'Espanya.

Napoleó, amb habilitat, va fer abdicar al pare i al fill de la família borbònica (Carles IV i Ferran VII) duent-los a Baiona, on els va desposseir de la seva corona (capitulacions de Baiona). Aleshores va esdevenir rei d'Espanya el germà de Napoleó, Josep I.

La facilitat de convicció que van tenir els borbons no la va tenir molta part del poble, sobretot l'Església i els grans terratinents, ja que els seus privilegis perillaven.

Així doncs, van començar les revoltes contra l'exèrcit francès. L'inici de la guerra es considera el 2 de maig a Madrid, amb la revolta del poble, i el 3 de maig amb la repressió que van patir pels soldats francesos.

2

---

² Eleaml (2001, 7 març) [en línia] [consultat: 13 novembre 2008]. Disponible a Internet: http://www.eleaml.org/images/goya_03mag1808.jpg

2.2. Invasió de Catalunya

A Catalunya l'inici de la guerra es considera el 2 de juny de 1808, quan el pagès Maurici Carrió va cremar el paper segellat francès a la plaça de la vila, a Manresa, una ciutat clau, ja que disposava dels molins polvorers hidràulics més importants de Catalunya i que van servir per proveir les guerrilles*.

2.2.1. Primera victòria a Catalunya

Els mítics fets del Bruc* són la primera victòria Catalana contra els francesos. Uns 4.000 soldats francesos dirigits per Schwartz es va aturar a Martorell de camí a Lleida i Saragossa.

En aquesta aturada els pobles del corregiment* de Manresa van preparar la defensa del Bruc. Mentre els francesos estaven decidint el camí per on passarien, un soldat, que pels historiadors es tracta d'Isidre Yuca i Casanoves, el fill d'un pagès de Santpedor, va començar a tocar un timbal, i aquest soroll ressonant per les muntanyes, van fer creure que hi havia un exèrcit fora de l'abast de la victòria pels francesos, i això els va fer recular.

2.2.2. L'annexió de Catalunya a França

Finalment les victòries dels francesos van acabar annexionant Catalunya a França, per la qual cosa el poder el tenia Napoleó, mentre que a la resta d'Espanya manava el seu germà, Josep I. Va dividir Catalunya en quatre departaments La Província de l'Ebre, la del Segre, la del Ter i finalment la de Montserrat.

Mapa de Catalunya annexionada a França.

Font: GENERALITAT DE CATALUNYA *Xtec* [en línia][consultat: 13 novembre 2008]. Disponible a Internet:

http://www.xtec.cat/recursos/socials/guerrafrances/03/activitats/divisions_territorials/conjunto.htm

2.2.3. Cronologia dels fets més importants.

Context europeu

1789 Inici de la Revolució Francesa.

1791 La Constitució Francesa estableix la divisió de poders que fins ara s'havien concentrat en la figura del monarca absolut.

1792 Proclamació de la República Francesa i guerra de França contra Àustria i Prússia. A Espanya, Manuel de Godoy és nomenat primer ministre del rei Carles IV.

1793 Execució del rei Lluís XVI de França. Comença la Guerra Gran.

1795 La pau de Basilea posa fi a la Guerra Gran, i Espanya s'alia amb la França revolucionària contra Anglaterra.

1796 Comença la guerra contra Anglaterra.

1799 Cop d'estat de Napoleó.

1801 Guerra d'Espanya contra Portugal.

1804 Napoleó Bonaparte s'autoproclama emperador.

1805 Victòria d'Anglaterra contra Espanya a la batalla de Trafalgar.

1806 Bloqueig continental de Napoleó contra Anglaterra que desencadena l'aliança amb Espanya per ocupar Portugal, únic port d'entrada dels productes anglesos.

Guerra del Francès

1807 El tractat de Fontainebleau permet l'entrada a Espanya de les tropes franceses que han de garantir el bloqueig de Portugal.

1808 Inici de la guerra del Francès. L'exèrcit de Napoleó pren les places fortes de Figueres i Barcelona. Es constitueix la Junta de Lleida i la Junta Superior de Govern del Principat. Crema del paper segellat a Manresa. Batalles del Bruc. Setges a Girona.

1810 Lleida és ocupada pels francesos.

1811 Setge a Tarragona.

1812 Annexió de Catalunya a França i aprovació de la Constitució de Cadis.

1814 Fi de la Guerra. Els francesos abandonen les places fortes ocupades. Es produeix el retorn de Ferran VII de l'exili i la caiguda de Napoleó Bonaparte a França.

2.2.4. Fi de la Guerra

La guerra va finalitzar l'any 1814 ja que els francesos van patir derrotes importants en territoris de la península, com la de Bailén*. També va influir que degut a les derrotes a Rússia i a Europa central, es va enviar part de l'exèrcit napoleònic a aquestes zones. A més l'exèrcit anglès recolzava a l'espanyol.

Mentre succeeixen tots aquests fets, s'elabora a Cadis la primera constitució liberal de l'Estat. No obstant no serví per a res: Ferran VII torna i amb ell l'Àntic Règim. La península s'allibera de Napoleó, però la repressió dels borbons amb un antic règim, es podria dir que, en alguns casos, resultava pitjor.

Al llarg d'aquest procés neixen dos grups: els afrancesats, a favor de Josep I, formats per liberals moderats i liberals més radicals (seguidors de les idees de la Revolució francesa) i els absolutistes (privilegiats que no volien perdre el seu poder i volien mantenir el sistema de l'Àntic Règim).

2.3. Les Corts de Cadis i la primera constitució espanyola

Al setembre de 1808 es va crear la Junta Central del Regne per assumir la regència del país. Es reuniren a Cadis, que va ser l'única ciutat lliure de francesos tot i patir un setge). Escolliren 13 representants de cada territori (a Tarragona va sortir el representant Plàcid de Montoliu) i redactaren una constitució, que es proclama el 19 de març de 1812 i inclou una serie de canvis polítics, socials i econòmics. Teòricament havia de ser una constitució liberal, però els membres d'aquesta junta eren de tota mena de classes socials, burgesos, nobles i clergat. Això explica que hi hagin contradiccions en aquesta constitució com ara la llibertat d'expressió en contraposició amb la religió implantada, que era la catòlica. Aquesta constitució, doncs, reflectia els interessos de cada grup social. No només això, aquest escrit havia de caure en mans de Ferran VII quan tornès i, al ser un rei, no podien fer uns canvis exagerats pel que fa al seu poder, ja que si no no els hi acceptaria la constitució.

A Catalunya, però, també es va formar una Junta, dels territoris exclosos de la ocupació francesa, per tant Tarragona no formava part d'aquesta junta. La iniciativa es justificava per la necessitat d'establir un centre de coordinació en una ciutat segura i de millor representació.

3. GUERRA A TARRAGONA

3.1. Evolució social durant la Guerra del Francès a Tarragona.

La Guerra del Francès va ser l'esdeveniment històric que més negativament va marcar a Tarragona.

Tarragona era un refugi de guerra (de més de 20.000 persones), provocat per la derrota dels generals Vives i Reding de Barcelona, ja que els francesos s'apoderaren d'aquesta ciutat. D'aquest increment de població surdeixen epidèmies i augments en els preus. L'epidèmia més forta, la tifus, que afectà a moltíssima gent, entre ells el director de les obres del port de Tarragona, Smith. Per raons sanitàries es posà el cementiri a l'indret actual.

Al 1808 s'inicia la guerra a Tarragona paralitzant totes les obres del port. Arriba maig amb una columna francesa, dirigida pel general Chabrau, d'uns 3.600 soldats i 700 de caballeria.

Un any més tard, la població, que era de 27.000 habitants, es va reduir la població a la meitat a causa d'una epidèmia anomenada «febre de la presó» deguda al fet que els malalts van ser destinats a una sala de l'hospital que era per a presoners, molt nombrosos a Tarragona perquè s'havia concentrat a la ciutat el dipòsit de presos comuns, criminals i de guerra de tot el Principat. Durant aquesta epidèmia, la Junta Superior de Catalunya es va traslladar al monestir de Poblet. Aquesta epidèmia va ser causada per la multitud de gent que hi havia i per la manca de mesures higièniques al carrer i als habitatges.

Entre els anys 1808 i 1811 es construeix el Castell de l'Oliva, els forts dels Ermitans, el Baluard de Reading i la bateria del Francolí. Amb totes aquestes fortificacions, la població va tornar a augmentar tan considerablement que es va quedar entre 25.000 i 29.000 persones. En aquest moment Tarragona esdevé capital de Catalunya. Als primers mesos de 1811 la població arriba al seu punt màxim demogràfic: 31.500 habitants.

El 3 de maig de 1811 comença el setge napoleònic. A finals de maig, cau l'Oliva en mans de tropes franceses dirigides per Suchet. A més, una divisió italiana que lluitava contra Tarragona s'apoderà del Llorito.

A principis de juny d'aquell mateix any, Guillem Oliver es dirigeix a les Corts de Cadis a demanar ajuda per Tarragona, però deu dies després, els francesos s'acabaren apoderant del port.

El 28 de juny de 1811 entren els francesos a Tarragona per la bretxa de la bateria de Sant Josep (devant de l'hort dels Franciscans) i arriben al pla de la Seu on té lloc la batalla.

Tarragona és víctima d'un saqueig durant uns dies del qual no es va lliurar ni la Catedral. Les conseqüències d'aquest saqueig: moltes víctimes, la ciutat plena de Sang i desolació, a part de la gana que es patí a causa de l'escassetat d'aliments.

El 19 d'agost de 1813 es retiren els francesos el dia després de que el general Bartoletti comunicés les ordres per l'evacuació dels veïns de Tarragona en direcció a Constantí i després a Torredembarra.

L'ocupació francesa va durar dos anys, un mes i dos dies, va deixar 300 habitants nomès i va destruir practicament tota la ciutat, destacant la destrucció del barri de la Marina i 796 edificis de la Part Alta.

3.2. PROCÉS DE LA GUERRA A TARRAGONA

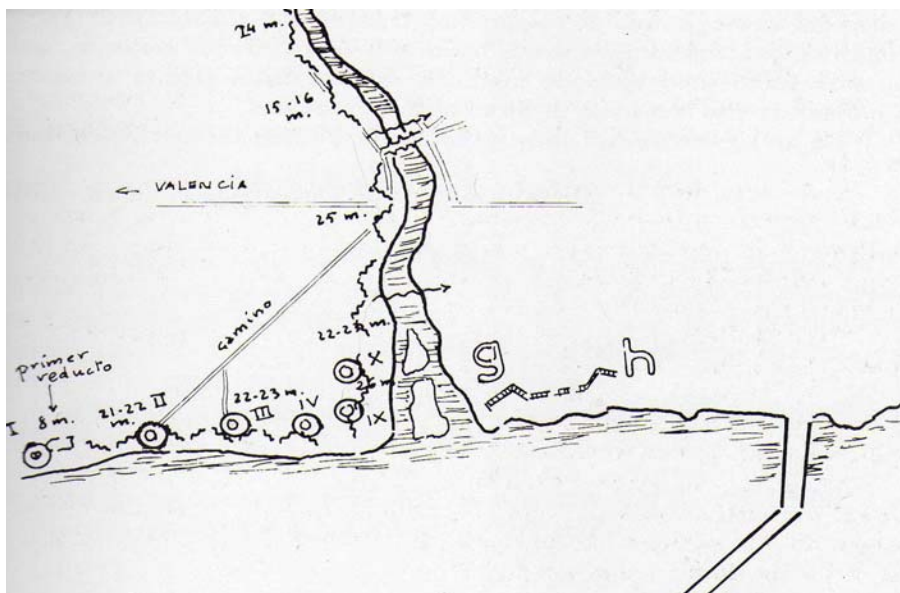
L'ordre donada per Napoleó d'ocupar i assaltar Tarragona, comunicada pel general Suchet, al març de 1811, es va conèixer al poc temps arreu d'Espanya.

El dia 28 d'abril, Suchet va revisar les unitats del exèrcit, en una concentració a Lleida, on iniciarien la marxa cap a Tarragona.

El 2 de maig les forces franceses van advertir a Tarragona de la seva arribada i es van establir al Quartell General de Reus. Dos dies més tard els francesos es van situar a La Canonja i a Constantí i començaren els moviments per rodejar la ciutat.

3.2.1. Aproximacions per la costa

Amb una base fortificada establerta a prop del mar i a una distància considerable respecte els canons tarragonins, els francesos van començar a consolidar la base i la van preparar per utilitzar l'artilleria i així contrarestar els canons que dificultaven la execució dels seus plans. A proa del mar estava la fortalesa del Francolí per defensar la desembocadura del riu i l'entrada del port. A l'altra banda d'aquesta fortalesa es va començar a obrir una trinxera.

³ Plànol de les fortificacions costaneres. Font: SÁNCHEZ REAL, José. *Defensa de Tarragona en 1811*. Col·lecció « Pau de les postals » Tarragona 1982. pàg. 19

I, II, III, IV – Bateries per defensar la línia del litoral i allunyar als vaixells armats.

IX, X – Bateries per atacar a les defenses: Fortalesa del Francolí (darrere de la església del Serrallo) G, i Lluneta del Príncep (a prop del pas inferior del ferrocarril) H, que guardaven la desembocadura del Francolí i l'entrada al port.

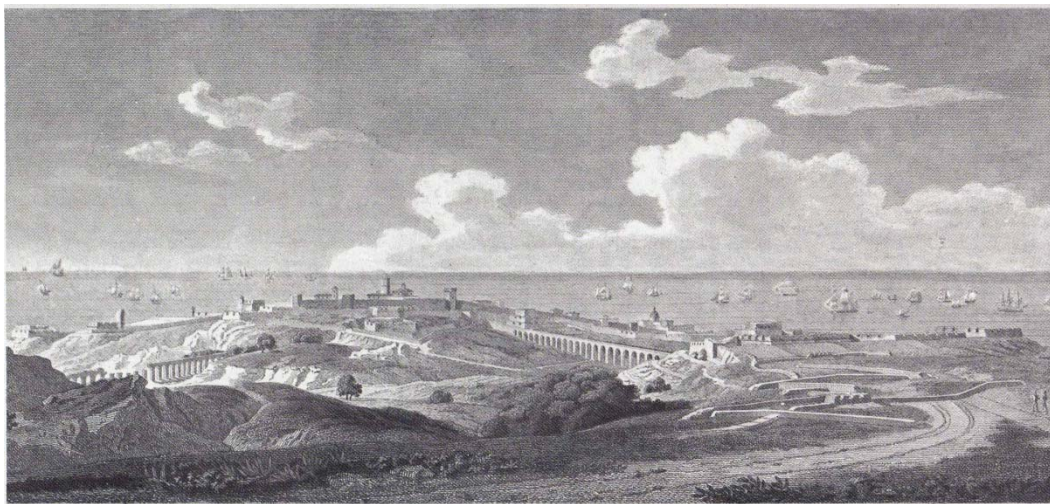
3.2.2. Petició d'Ajuda a València

Els francesos cada cop s'estenien més i la situació cada cop s'agreujava. La Junta Superior de Catalunya va dirigir a la Junta Superior de València un missatge demanant, amb urgència, que enviessin ajuda de tot tipus. Així publicaren al diari aquesta petició:

(veure annex 1) Font: Ob.Cit. nota 3. pàgs.23, 24, 25 i 26.

3.2.3. Pèrdua de la fortalesa de l'Oliva

Era essencial, per la presa de Tarragona, que l'exèrcit francès ocupés la fortalesa de l'Oliva. Des d'allí es podien recolzar totes les accions que es planegessin per atacar la ciutat.

4

⁴ Panoràmica de Tarragona obtinguda per els enginyers francesos des de "La Muntanyeta de Sant Pere". A la dreta apareix la fortalesa de l'Oliva. A l'esquerra, destruït, l'aqüeducte del Lorito.
Font: Ob. Cit. nota 3. Pàg. 44

El 14 de maig es van dirigir dos mil soldats contra els avenços tarragonins. Les operacions d'aproximació per l'assalt a la fortalesa continuaven sense interrupció durant tot el mes de maig.

L'atac més ferotge, però, va ser la nit del dia 29 de maig. Arribà el general Contreras, general tarragoní, amb reforços per evitar la invasió definitiva de la fortalesa de la Oliva, però no van ser de gran utilitat. Mentre a l'exterior es provocava un gran foc per ordres de Suchet, a l'interior, on aparentment els tarragonins tindrien resguard, els hi esperava una dura batalla cos a cos. Sense escapatòria i essent vençuts, es va produir una massacre amb un final ben tràgic: tres quartes parts dels defensors van morir i una centena foren empresonats. Suchet va demanar a Campoverde un dia de treva per enterrar als seus morts, però aquest li respongué amb un bombardeig al fort perquè no el pogués utilitzar més. Van cremar-se més de mil cadàvers.

5

---

⁵ Dibuix de Serra Pausas sobre la presa de l'Oliva. Font: *El setge de Tarragona de 1811*: col·lecció de XXIII làmines. Tarragona: Gogistes Tarragonins, 1986. (BHMT).

Aquests soldats van tirar endavant gràcies a la participació femenina, que van estar atentes a qualsevol tipus d'atenció, des de portar aigua per refrescar als soldats fins guarir a tots els ferits possibles.

3.2.4. Massa tard per l'ajuda valenciana.

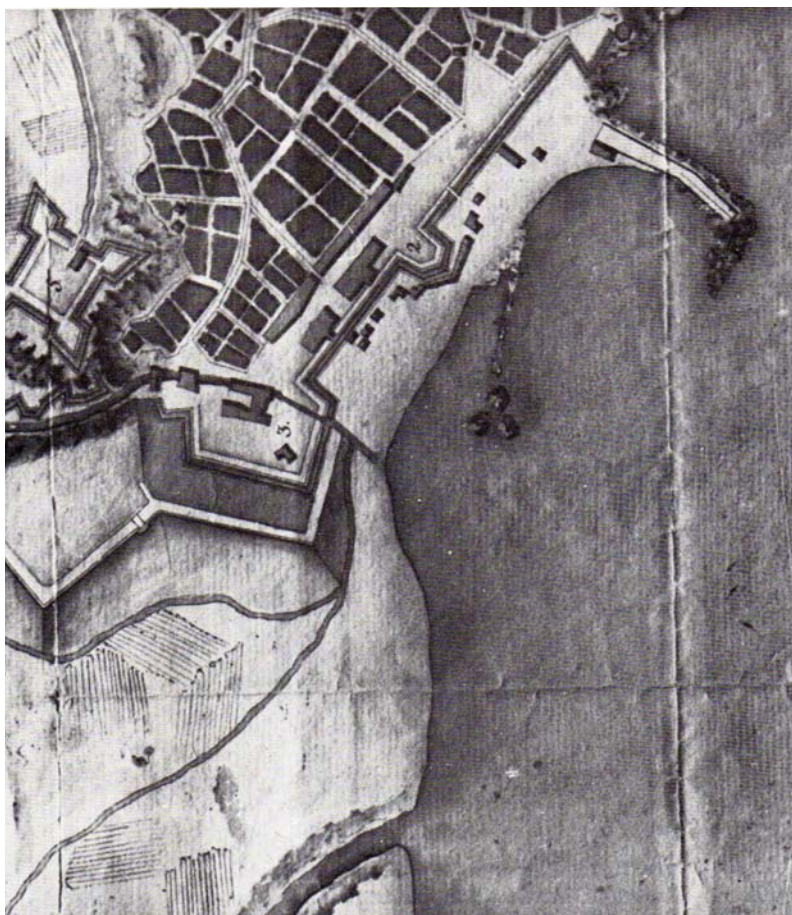
Es va publicar en el diari de València la petició d'ajuda per Tarragona però ja era massa tard, els francesos havien ocupat la fortalesa.

Al mateix temps, les tropes franceses desplaçaven el seu centre d'activitat a la vora del riu Francolí. El dia 1 i 2 de juny van creuar el riu i immediatament van començar a obrir trinxeres amb un traçat paral·lel a la línia de fortificació de Tarragona.

3.2.5. Els francesos creuen el riu.

Acabada l'ocupació a la fortalesa de l'Oliva, es va traslladar l'acció bèl·lica a la part de la marina.

El marge dret del riu Francolí estava fortificat pels francesos. Es creuà el riu per dos punts en els que es van col·locar passarel·les: un a tres cents metres aigua avall de pont de pedra del riu i l'altre al pont de pedra i aigües a dalt. Aquest pas es va realitzar els dies 1 i 2 de juny de 1811.

6

⁶ Plànol de les fortificacions properes al mar. És anterior a la construcció de la fortalesa del Francolí. Font: Ob.Cit. nota 3 pàg. 53

3.2.6. Les fortificacions de Tarragona

Des de la part alta de la ciutat emmurallada, baixava una línia de fortificacions fins al mar. D'altra banda, la línia fortificada del mar començava a la fortalesa del Francolí (situada per darrere de l'església del Serrallo fins al riu) i arribava fins la 'Lluneta del Príncep' (a prop del pas inferior del ferrocarril).

7

⁷ Plànol general de la fortificació de Tarragona. Font: Ob.Cit. nota 3. Pàg.45

3.2.7. Pèrdua de la fortalesa del Francolí

L'encreuament del riu Francolí per les tropes franceses, utilitzant les dues passarel·les que van muntar sobre el trajecte del riu, i la ràpida excavació d'abrics i trinxeres a prop de les fortificacions de Tarragona van fer comprendre que l'hora final s'apropava..

Quan els francesos es van col·locar als seus punts de partida, es va iniciar un violent bombardeig contra les fortificacions de Tarragona, especialment contra la fortalesa del Francolí, que va quedar tota destruïda pel foc de set bateries*.

A més de la fortalesa es van perdre vint-i-set defensors i cent tres van ser ferits.

3.2.8. Els francesos arriben a la Rambla

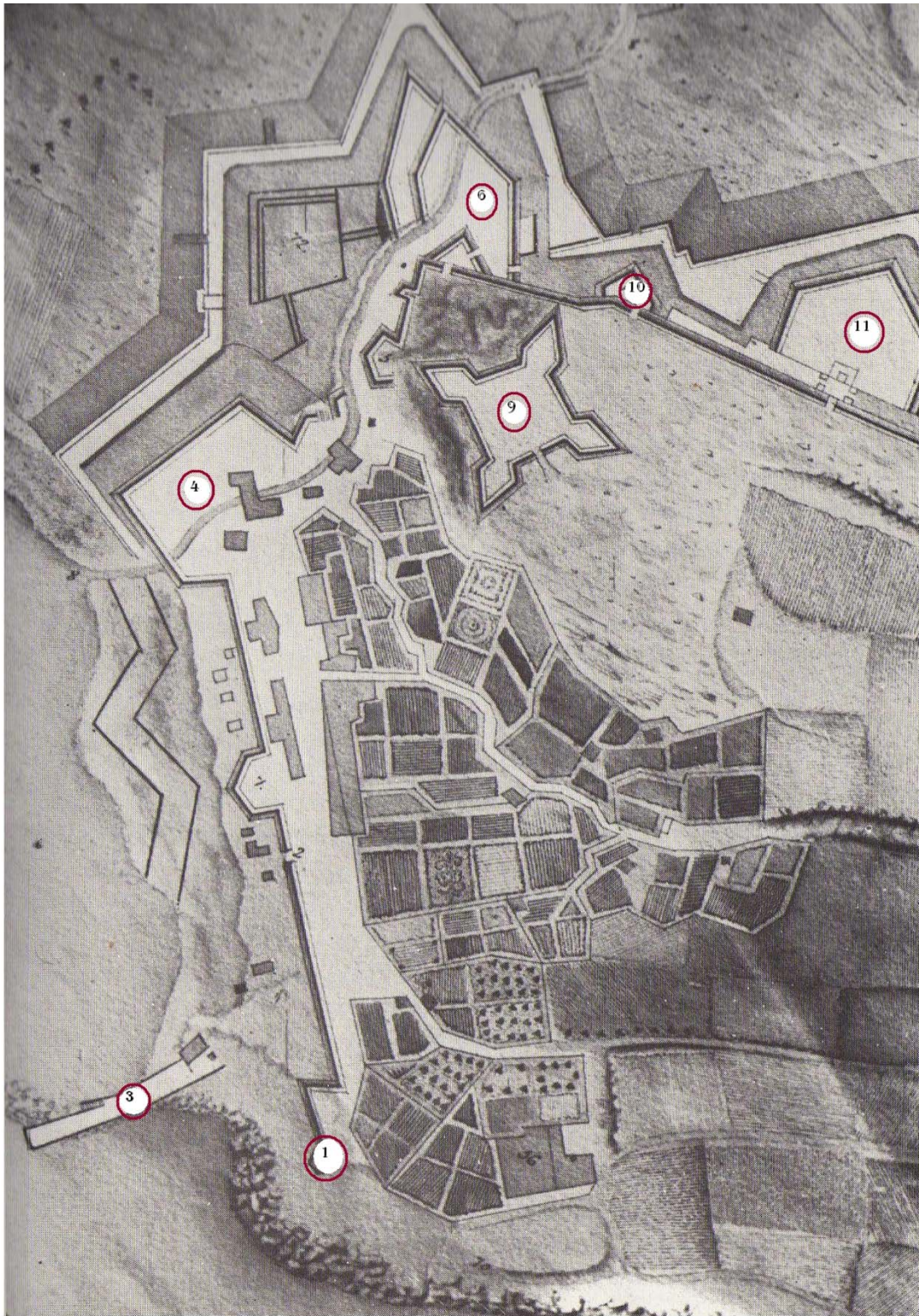
Desapareguda la fortalesa del Francolí, es va poder prolongar la línia d'atac (anomenada "primera paral·lela") fins un punt situat per la part final del actual carrer Torres Jordi, i muntar una bateria.

La "segona paral·lela" la van situar tocant a les fortificacions de Tarragona i es van crear allí quatre bateries.

Al següent plànol es poden observar les fortificacions de la part baixa de la ciutat. Les identificades son aquestes:

1. Torre del Moll
3. Moll
4. Baluard de Sant Carles.
6. Baluard d'Orleans.
9. Fort Reial.
10. Baluard Aspes.
11. Baluard de Santo Domingo.

8

---

⁸ Font: Ob. Cit. nota 3 pàg.57.

La proximitat de les dues línies fortificades era tanta que va fer témer, als situats per les proximitats, que els francesos intentessin algun treball de mina.

3.2.9. Assalt a la Lluneta del Príncep

El dia 16 de juny va sofrir tot aquest front un foc terrible. A la nit va tenir lloc l'assalt* francès que va acabar amb la captura de la Lluneta del Príncep. Al matí l'espectacle era nefast. Van morir uns 1500 homes. La "tercera paral·lela" es va construir el dia 17 de juny, i el dia 22, després d'un intens bombardeig de les fortificacions, les tropes franceses van atacar el Baluard d'Orleans, la Lluneta del Rei, la Bateria de San Josep i el Baluard de Sant Carles, és a dir, totes les fortificacions que anaven per davant de la Plaça de Toros fins el carrer Smith i l'edifici de la Chartreuse. Pocs dies quedaven ja de resistència.

3.2.10. La ajuda anglesa

El 26 de juny de 1811 van arribar a Tarragona, procedents de Cadis, tres vaixells i dues fragates* angleses amb una divisió de 1.178 homes perfectament equipats i amb l'artilleria corresponent per ajudar als tarragonins. Però tot això no va servir per a res. Els anglesos no van intervenir. Després de moltes crítiques i comentaris es van veure obligats a donar unes explicacions públiques:

"El moll, el desembarcador, el port i les principals defenses, estaven en poder de l'enemic i amb completes defenses en ambdós punts, i amb una línia de posicions al voltant de la ciutat i dos cossos de 1.500 a 2.000 homes en dos flancs*. Darrere de la ciutat, a la part esquerra, està Suchet, la força del qual era de 10 a 12.000 homes i la de la guarnició* de 7.000. Es a dir, des dels vaixells no es veien els milers de persones que formaven la població i que es sabia, des de feia dies, que anaven a pagar amb la seva vida el més car i horrorós tribut.

*A més resultava que: No hi havia més punts de desembarcament que un de roques, exposat al foc de flanc, del moll i pel front a una bateria. I per si fos poc el mar estava agitat i això dificultaria el desembarcament. Total que hi havia poques ganes de mullar-se."*⁹

---

⁹ Ob. Cit. nota 3 pàg.69

3.3. L'ASSALT FINAL (28 de juny de 1811)

Quedava poc temps de vida ja que la defensa de Tarragona a la part alta estava limitada per les fortificacions que constitueixen avui el Passeig Arqueològic i la muralla que hi havia en la línia de la Rambla Nova. Després d'haver perdut totes les defenses de la part baixa de la ciutat, van iniciar les tropes franceses noves obres d'enginyeria consistents en obrir trinxeres i camins coberts que els hi permetessin apropar-se als baluards, que serien atacats arribant a situar-se a poc més de cent metres de les fortificacions.

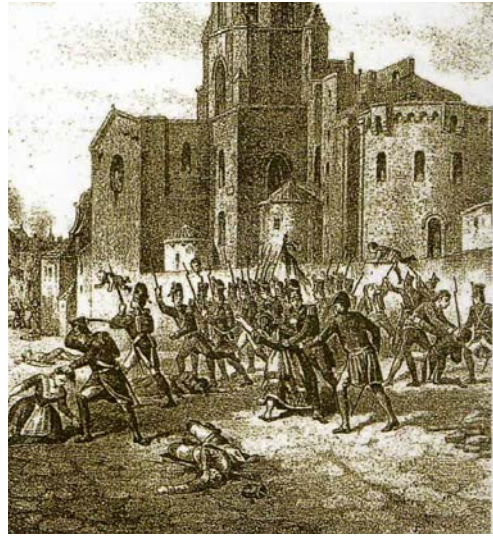

10

¹⁰ Descripció topogràfica de la ciutat de Tarragona i del seu setge el 8 de juny de 1811. Font: Cartoteca IHCM dintre de: MOLINER PRADA, Antoni. *Catalunya contra Napoleó*. Pagès editors. Lleida 2007. Pàg. 114

L'inici de l'assalt va ser a mitja tarda, sota una calor sufocant, sense donar temps a que ningú pogués escapar de la ciutat. Suchet va prometre als seus homes tres dies de saqueig i represàlia sense control si es guanyava, però únicament dirigit a la població civil, ja que la vida dels soldats era respectada perquè es consideraven presoners de guerra. Es va donar pas a un gran foc d'artilleria des de la muralla i, alhora, una gran batalla entre francesos i defensors de Tarragona. Aquests últims van sorprendre per l'energia amb la que van respondre, ja que van matar centenars de francesos entre un gran caos.

11

A l'hora, els carrers que comuniquen les dues Rambles actuals s'havien tallat amb rases* i parapets* i, en les façanes dels edificis que miraven al mar, s'havien obert espitlleres*. La ciutat s'havia preparat com havia pogut per resistir en ella, carrer per carrer, desesperadament.

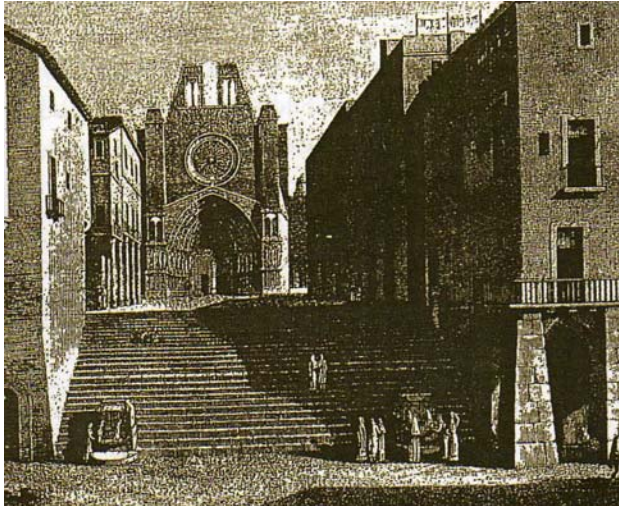
12

3.3.1. A la Catedral

¹¹ Entrada dels francesos a Tarragona. Font: Riera Editor, Barcelona. Blanc (1861) dintre de: Ob. Cit. nota 5. Pàg.122

¹² Els enemics entren pel portal de Sant Antoni. BLANCH, Adolfo. *Catalunya. Historia de la Guerra de la Independencia en el antiguo principado*. Barcelona: Imp. Tomàs Gorchs, 1861.(BHMT)

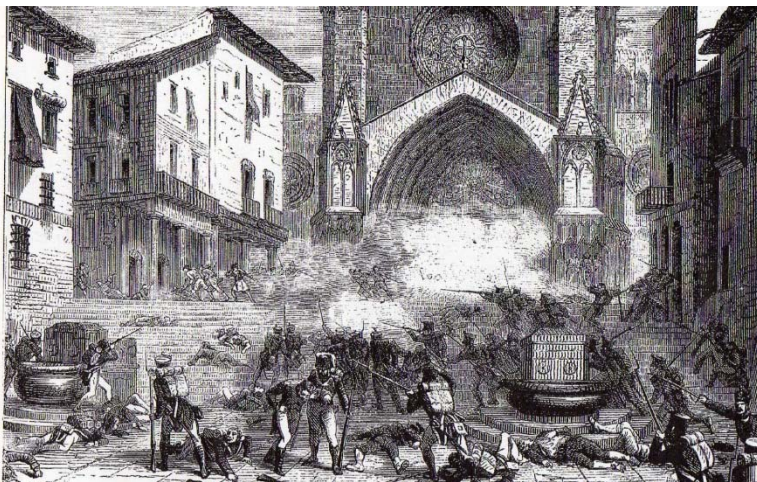

La batalla iniciada a les muralles es va agreujar al Portalet, que va continuar per la baixada de la Misericòrdia, fins les escales de la Catedral, on hi havia moltíssims refugiats, ja que es veien més segurs a l'interior d'un lloc sagrat. A l'esplanada que hi ha davant de la porta de la Catedral es va produir una

13

lluita amb un panorama de mort i destrucció. Allí es va produir la mort del germà de Campoverde (el governador D. Josep González) i va resultar ferit el general Contreras. Això provocà una gran consternació i finalment, la derrota dels defensors de Tarragona. En aquest moment es complí la promesa de Suchet, van començar els tres dies sense llei que permetien tot als vencedors. Aquest, però no ho va voler presenciar i va marxar a Constantí. En aquest tram, va anar al Quarter General francès, on reposava el general Contreras.

Va atribuir-li amb duresa que ell va ser culpable de tot, i que no estar del bàndol Napoleònic li suposava un gran error.

14

3.3.2. Massacre dels tres dies sense llei.

¹³ Plaça de la Catedral de Tarragona al 1806. Font: Alexandre Laborde dintre de: Ob. Cit. nota 5. Pàg. 123

¹⁴ Lluita a les escales de la Catedral. Font: Adolphe Thiers. *Historia del consulado y del imperio: continuación de la Revolución Francesa*. Madrid: Establiment Tipogràfic de F. de P. Mellado, editor, 1846-1851. (BHMT)

Els únics que es salvaren, segons les ordres de Suchet, eren els soldats, però tot i així es van veure torturats i ridiculitzats sense roba. Molts homes es van vestir amb uniformes de presoners de guerra, intentant que els confonguessin amb ells per no ser assassinats, però els francesos els tenien més que controlats, i els acabaren afusellant.

Tot això va ser acompanyat de robatoris sense control, incendis, i sobretot l'alt preu que van haver de pagar les dones per la derrota. Van ser brutalment violades, els hi van arrancar de les mans els seus propis fills, veient-los morir sense poder fer res al respecte. A conseqüència d'això moltes dones es van suïcidar ofegant-se o tirant-se dels balcons. Els nens també havien de saltar per la finestra a causa dels incendis que patien als seus habitatges.

15

La sang era present en tots els escenaris, i fins i tot els testimonis afirmen que en les escales de la Catedral hi havien reguers de sang.

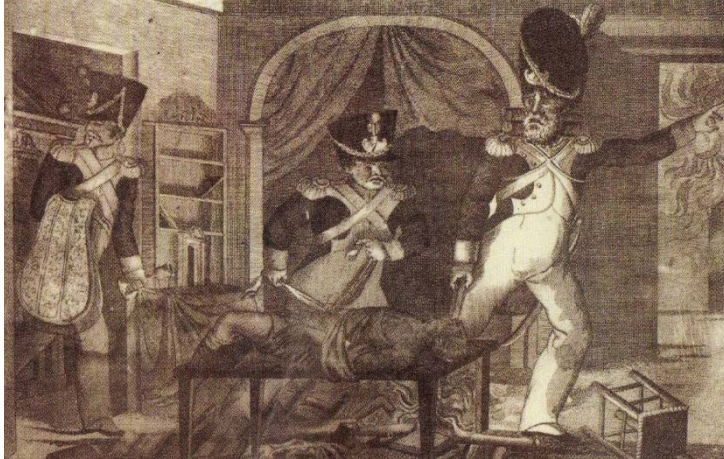
Aquests dies van deixar unes imatges tràgiques i molt dures: Cossos travessats per baionetes, embarassades mortes per cops violents al ventre, nens travessats per armes blanques, mares suplicant pietat mentre es degollaven als seus fills...

---

¹⁵ Imatge que representa aquest patiment que van fer passar a les dones tarragonines. Pertany a la serie de grabats que es van publicar sota el nom genèric de "Los horrores de Tarragona en 28 de junio de 1811".

Els civils no van ser els únics en patir totes aquestes crueltats, l'església també va ser víctima. Els religiosos van suplicar el respecte a tot el que hi havia sagrat, però els francesos com a resposta van robar la custòdia, la relíquia de Santa tecla, els gots sagrats, imatges, etc. Molts sacerdots van morir a mans dels francesos, destacant la mort del franciscà Pare J. Ordal, que el van cremar en una foguera la qual es va haver d'encendre ell mateix.

16

Hi van haver més de 600 assassinats en aquells dies, que no van arribar ni als tres, degut al cansament dels soldats francesos. Aquests obligaren als homes de Reus, de Valls, i d'altres pobles veïns a netejar la ciutat.

Contra tot això molts historiadors francesos afirmen que no tots els soldats de Suchet van voler aquesta massacre, i que aquest últim va ser un líder conciliador que va voler evitar-la. Però realment siguin o no les intencions aquestes, van deixar a Tarragona com un autèntic cementiri.

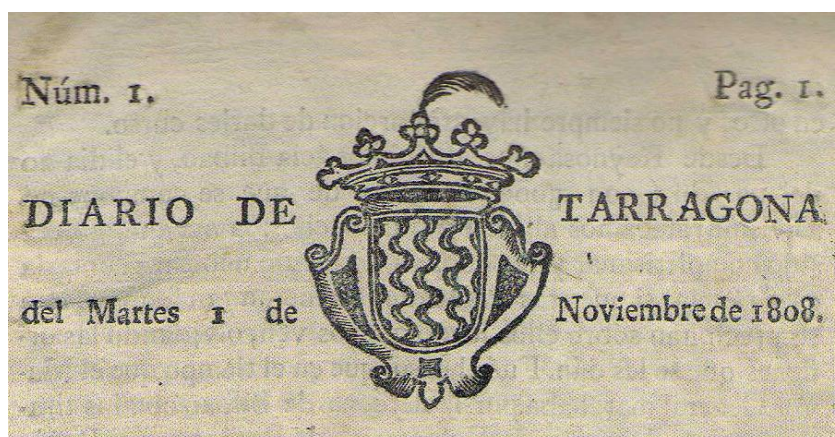
---

¹⁶ Grabat que representa la mort d'un sacerdot dins la seva pròpia casa. Ob. Cit. nota 15.

3.4. Naixement del Diari de Tarragona

L'1 de novembre de 1808 nasqué el Diari de Tarragona, tan esperat per rebre informació sobre la ocupació francesa. L'exemplar era extremadament senzill. Sota les seves mides de 20 per 15 centímetres, es podien trobar quatre pàgines amb seccions desordenades.

La capçalera del diari era aquesta:

A la portada hi havia el Santoral i les Afeccions meteorològiques, molt allunyades de les actuals: únicament figurava l'horari de la sortida i de la posta del sol. El contingut informatiu no era gaire ampli, tot girava en torn a tres temes: la guerra, l'economia i els “avisos”. El tema clau era la guerra contra els francesos. Sempre es tractava en tres parts: la guerra a Espanya, a Catalunya i el que preveïen per a Tarragona. Tot això anava acompanyat d'arengues, assajos militars i patriòtics, proclamacions, i sobretot cartes. La informació, però, tenint en compte els avenços de l'època, mai era del mateix dia. Podia ser d'una setmana abans o inclús un mes abans. Les notícies que feien referència a l'economia es centraven en l'activitat al port: els vaixells que entren i surten i la llista de productes que ha arribat a la ciutat amb els seus preus corresponents.

Els “avisos” englobaven moltes funcions, com ara ofertes de compra i venda, reclamació d'objectes, animals i persones perdudes, avisos de l'oficina de Correus, etc. Enmig d'aquests anuncis tan normals, cada cop augmentaven les reclamacions de persones perdudes, les xifres de vídues i orfes de militars, i d'altres notícies tràgiques. La rebel·lió francesa s'inicià al maig de 1808 i es va prolongar fins al 1811. Dia a dia es va viure aquesta invasió i el Diari de Tarragona ho va reflexar amb exactitud, tant per la part governamental i militar, com per les petites notícies dels ciutadans. La mostra de la primera edició d'aquest Diari està a l'annex número 5.

4. SITUACIÓ POSTERIOR A LA GUERRA

Després de la guerra, per Tarragona només es veia gent malalta, ferida i gent gran deambulant pels carrers.

A finals de 1812 un grup de tarraconins va intentar obrir la ciutat a tropes espanyoles de manera secreta, però el governador francès, aleshores el general Bertolletti, va ordenar que els afusellessin i que pengessin els seus cadavers a la vista de tot el poble.

El dia 18 d'agost del 1813 els pocs tarragonins que quedaven a la ciutat (no arribaven a 2000) es van veure obligats, sota pena de mort, a abandonar-la per la tarda. Aquella mateixa nit va començar a explotar quasi bé tota la ciutat, ja que no volien que Tarragona tornès a ser utilitzada com a fortalesa.

Van col·locar 23 mines. La població quedà en runes, amb la destrucció de 500 edificis a la part alta de la ciutat, i la de 200 al barri del port.

Va acabar així la ocupació francesa que havia durat dos anys, un mes i 20 dies.

4.1 Ferran VII, el Desitjat

Quan va esser lliure el legítim rei Ferran VII i va ser publicada la Constitució de 1812, la nació va entrar en una nova etapa. El 22 de març de 1814 arriba a Espanya. L'1 d'abril arribà a la ciutat de Tarragona.

La ciutat estava en runes i gens preparada per rebre un rei, però el repic de les campanes de la catedral i l'entusiasme dels 2.000 habitants que estaven dedicant tots els seus esforços a reconstruir la ciutat, van aconseguir commoure a Ferran VII.

Quatre dies més tard es va promulgar el seu primer decret declaran nula la constitució de 1812, tot recolzant-lo la gent que volia recuperar els seus antics drets.

Tarragona és una de les ciutats que més celebra l'arribada de l'absolutisme, amb festes i inclús una cremada pública de la Constitució en la plaça de l'Ajuntament.

4.2. Conseqüències

“La ciudad presentaba el aspecto más desolado y ruinoso. Las murallas tenían brechas en ocho o nueve lugares distintos. Las casas en su interior, que habían sufrido mucho por el fuego cuando la sitió Suchet, todavía estaban derrumbadas sobre las calles, por las cuales era casi imposible pasar en algunas partes debido a los escombros, y apenas una cuarta parte de las que quedaban en pie estaban habitadas. Poco a poco, sin embargo, la gente empezó a llegar. Los habitantes más respetables, comerciantes y otros, quienes habían buscado refugio en Mallorca y Menorca, al oír que el enemigo se había retirado de la ciudad (...), volvieron, se abrieron las tiendas, se estableció un mercado regular, se limpiaron las calles, y en menos tiempo del que se podía esperar, el lugar mostró signos de vida y animación”¹⁷

Pèrdues	Presoners	Ferits	Morts
En els 56 dies de setge	1900	3200	2250
En els tres dies de l'assalt	6300	5450	5700
Per ferides	-	-	1900
Ofegats	-	-	300
Pressos Assassinats	-	-	750
Total	8200	8650	10900

18

¹⁷ Impressions sobre Tarragona de l'oficial britànic Crawford el setembre de 1813. Citades a: SANTACARA, Carlos: *La guerra de la Independència vista por los británicos, 1808-1814*. Madrid, A. Machado Libros S.A., 2005, p. 693

¹⁸ MOLINER PRADA, Antoni. *Catalunya contra Napoleó. La Guerra del Francès 1808-1814*. Lleida, Pagès editors, 2007, p.123

ESTADO GENERAL

de las pérdidas que tuvo Tarragona tanto en personas como en edificios y géneros, con expresion de los dos últimos calculado su valor en reales, desde el día 5 de Mayo de 1811 en que principió el bloqueo hasta el día 19 de Agosto de 1813 en que habandonaron la ciudad.

PÉRDIDA EN PERSONAS.

	Prisio- neros.	Heri- dos.	Muer- tos.
En los 56 dias de sitio.	4,900	3,200	2,250
En la entrada y tres dias consecutivos.	6,300	5,450	5,700
De resultas de las heridas.	"	"	4,900
Ahogados.	"	"	300
Prisioneros asesinados.	"	"	750
	8,200	8,650	10,900

PÉRDIDA EN EDIFICIOS Y GÉNEROS.

	Edifi- cios.	Valor en reales.
Casas de la ciudad del todo arruinadas.	236	10.920,809
Idem arruinadas en parte.	530	
Once conventos con sus iglesias y otras cinco.	43	3.298,420
Edificios públicos.	10	2.526,655
Casas del puerto arruinadas.	223	7.348,469
Idem en parte.	6	
Murallas y baluartes destruidos		3.873,344
Géneros mercantiles perdidos en el puerto.		15.450,000
Idem en la ciudad.		47.570,000
Casas destruidas, cosechas perdidas, campos ta- lados y paredes derribadas en el circuito de la ciudad.		27.583,900
<i>Valor total.</i>		88.571,597

Quadre de les pèrdues que va tenir Tarragona (de persones i edificis).

Publicat RECASENS, Josep M., *Tarragona en la Guerra de la Independencia*. Imprenta del Diari, 1863.

La Guerra no nomès causà aquesta paisatge desolador a Tarragona, que la va convertir en una ciutat plena de misèria, si no que va donar peu a una gran crisi econòmica, ja que s'havia parat tota la producció, i, a més, tothom ho havia perdut quasi tot.

Quant a la situació política, la conseqüència va ser clara: Retorn de l'absolutisme, amb Ferran VII. Això va donar peu a sublevacions liberals, ja que el rei va incomplir totes les promeses que havia fet a la ciutat. La decepció i la ira dels liberals, formats per comerciants, industrials, militars joves i altres minories, va crear un clima d'exaltació i de tensió. Aquesta etapa va venir acompanyada d'una forta repressió.

5. Records de la guerra

5.1. Carrers que fan referència a la guerra del Francès

A

Arc de Sant Llorenç: Fa referència a l'arc que unia l'església de Sant Llorenç amb la casa de l'Ardiaca Rafael Llorenç, que era l'antiga residència dels Carmelitas descalços des de la seva arribada a Tarragona el 1597.

Es ficà el nom al carrer el segle XVIII. El famós brigader i director de les obres del port Joan Smith, heroi de la Guerra del Francès visquè a la casa número 6.

Assalt: Carrer en memòria de l'assalt per part de les tropes napoleòniques (comandades pel general Louis Suchet) el 29 de juny de 1811.

El cabdill francès aconseguí el seu bastó de mariscal.

B

Baró de les Quatre Torres: Carrer dedicat al noble Carles Morenés i Cassador, el qual va ser distingit amb el títol de "Baró de les Quatre torres" el dia 7 de Febrer de 1970.

Fou diputat a Corts per Tarragona el 1789.

A l'esclat de la guerra del Francès va establir una Junta de Defensa el 31 de maig de 1809. Va ser víctima de l'epidèmia de tifus que va asolar Tarragona.

C

Camí de l'Oliva: Aquest carrer permet accedir a la muntanya de l'Oliva des del camí vell de Valls. Al cim d'aquesta muntanya, al 1810, estava el castell que va ser destruït pels francesos a l'any següent.

Castellarnau: Josep-Antoni de Castellarnau i Magriñà, principal promotor de la construcció del port de Tarragona, va mostrar el seu amor per aquesta ciutat a la Guerra del Francès ja que el dia 4 de desembre de 1809 va donar 1.500 duros de plata per costejar despeses de la guerra de manera desinteressada.

Comte de Rius: Al començament d'aquest carrer hi havia antigament la "Porta de San Joan" escenari de ferotges lluites duran el setge de 1811.

G

General Contreras: Aquest carrer està dedicat a Juan Senén de Contreras (1760-1826), defensor de Tarragona durant el setge de 1811, on va resultar ferit. El van fer presoner i el tancaren al castell de Boillon (França), d'on va fugir. El rei Carles III l'havia enviat a estudiar l'art militar a diferents Estats europeus.

Va servir a la campanya de 1788 contra Turquia i al 1793 va lluitar contra la França revolucionària. Va escriure nombrosos llibres notables, com a teòric militar que era.

Governador González: Carrer obert l'any 1887. El coronel Juan González de Castro era el governador de la plaça de Tarragona i cap del Segon Regiment de Saboya durant el setge de 1811. Morí lluitant contra els assaltants napoleònics a les escales de la Catedral el 29 de juny d'aquell any.

H

Huyà: En agraïment a Pere Huyà, ja que els francesos no van voler la nostra Catedral durant la seva retirada del 1813, gràcies a les seves súpliques, que van convèncer al general Bartoletti.

M

Martí d'Ardenya: Carrer portador del renom (per les propietats agrícoles dels seus pares a Ardenya) del savi Antoni Martí i Franqués (Altafulla, 1750- Tarragona, 1832). A La Guerra del Francès fou membre de l'Ajuntament i, lluitant en qualitat d'oficial de la milícia urbana, fou greument ferit i fet presoner per les tropes napoleòniques el dia de l'assalt.

P

Passeig de la Independència: El nom del passeig fa referència a la denominació oficial de la Guerra del Francès.

Pla de la Seu: Davant d'aquest palau es troba la casa rectoral on es troba un finestral gòtic que diuen que és el que resta de l'antic castell del Patriarca, enderrocat pels

francesos el 1813. Precisament els francesos i els tarragonins foren els protagonistes de la ferotge lluita que es desenvolupà en aquest pla el 29 de juny de 1811, darrer episodi de la resistència de la ciutat en aquell setge.

Portalet: Ha tingut molts canvis de noms aquest carrer, un d'ells va ser "Calle de Lacy" en honor al tinent general Lluís de Lacy, heroi de la Guerra del Francès, afusellat el 1817 per haver-se alçat contra l'absolutisme de Ferran VII.

R

Reding: *“ Teodor Reding fou un il·lustre general, nascut a Suïssa el 1755, que, al Server d'Espanya, fou e veritable artífex de la victòria de Bailén. Designat Capità General de Catalunya, va tenir la desgràcia de topar amb un dels més brillants cabdills napoleònics: el futur mariscal Llorenç Gouvion Saint-Cyr, qui el derrotà a les batalles de Cardedeu i Pont de Goi(proa de Valls), on va resultar ferit. Aquelles ferides el portarien a la tomba el 23 d'abril de 1809. La seva mort va influir negativament en el desenvolupament de la Guerra del Francès a catalunya. Les seves despulles resposen al cementiri de Tarragona en un mausoleo manat construir el 1827 pel Compte d'Espanya.”*¹⁹

Ribes: Ignasi Ribes va ser un dels que va persuadir al general Bartoletti de que no fes volar la Catedral el 1813. L'any 1815 va ser membre de la comissió que va presentar a Ferran VII la Memòria dels fets succeïts durant el setge de 1811.

Rosa Venas: Veure annex 4.

S

Saragossa: Recorda la capital aragonesa, que va patir com Tarragona el sofriment de la Guerra del Francès. Els altres carrers de la zona porten relacions al·lusives a personatges que van tenir un gran paper en aquesta guerra.

Smith: *“La Junta del Port va pagar, amb aquesta dedicació, un deute de gratitud ciutadà amb Joan Smith i sinnot, enginyer i brigader de la Reial Armada, nascut a Irlanda el 1756. Smith fou director de les obres del Port l'any 1800, essent l'autor del*

---

¹⁹ BERTRAN I VALLVÉ, Didad. Tarragonomàstic, Carrers de Tarragona. Edició de l'Ajuntament de Tarragona, 1991. pàg.52.

Pla de reforma de la Tarragona marítima. Fou un personatge humaníssim que es va preocupar perquè els presos condemnats a treballs forçats fossin tractats com a persones. El 1808 va fundar, entre altres institucions docents, la primera “Escuela de Dibujo y Adorno”, oberta a les nenes, que va funcionar a Espanta. Fou també qui, al seu càrrec, feu portar les primeres dosis de la vacuna antivariolosa per tal de preservar de la terrible malaltia els treballadors del Port i els nens de la ciutat. Morí el 1809 essent governador polític i militar de Tarragona, víctima del tifus”²⁰.

---

²⁰ BERTRAN I VALLVÉ, Didad. Tarragonomàstic, Carrers de Tarragona. Edició de l’Ajuntament de Tarragona, 1991. pàg. 58 i 59.

5.2. Monuments, plàques i làpides.

5.2.1. Monument als herois de 1811.

Aquest monument situat a la Rambla Nova de Tarragona, commemora un dels episodis més dramàtics de la història de la ciutat: la Guerra del Francès (1808-1811).

Durant molts anys, per l'aniversari del setge, es construïren monuments de fusta temporals.

L'any 1889 es va fer una recaptació per oferir al comte de Rius un àlbum, com a testimoni de l'afecte de la ciutat, però ell va manifestar el desig de destinar aquests diners a dedicar l'heroisme dels tarragonins durant la Guerra del Francès.

El 1909, Joan Ramonacho i Ferran Vendrell proposaren la creació d'un monument dedicat a la causa i demanaren a l'ajuntament que s'inaugures al centenari del setge de 1811.

21

L'Ajuntament va convocar un concurs per seleccionar l'obra que hauria d'honorar aquests herois i va convidar els escultors Carles Mani, Anselm Nogués i Julio Antonio Rodríguez. Aquest darrer fou el guanyador. Ell s'assabentà abans d'aquest concurs per un oncle seu i per tant va tenir més temps per elaborar el projecte.

El monument definitiu s'assembla molt al planejat inicialment. El pedestal seria més alt que l'actual i estava pensat posar-hi corones i garlandes. Les figures també es diferenciaven en diversos detalls de les actuals: la dona havia de portar un vestit com el de les escultures clàssiques gregues i l'heroi mort tindria un drap cobrint el sexe.

---

²¹ YAHOO [en línia] Flickr [consultat: 20 desembre 2008]. Disponible a Internet: www.flickr.com/photos/escriurealaxarxa/719706662

Les limitacions econòmiques van fer que les dimensions previstes foren més petites.

El 28 de maig de 1911, amb el compliment del centenari de l'assalt, es va inaugurar el pedestal que duia, en lletres daurades, aquesta dedicatòria: «Tarragona a sus heroicos defensores en el sitio y sangriento asalto del XXVIII de junio de MDCCCXI».

L'any següent es va construir una tanca al voltant del pedestal, a fi d'acabar les figures. Però aquestes van endarrerir-se molt, ja que no arribaren subvencions i no es podia continuar.

Malgrat les dificultats econòmiques i, per tant, d'aconseguir materials, a l'any 1917 es fongué en bronze l'esbós definitiu de les figures. S'alçaren tres figures representant Tarragona i els fills que ofrenaren la vida en la seva defensa. La figura aixecada representa la ciutat, la qual sosté el fill mort.

L'heroi mort s'inspira en un dels esclaus que Miquel Àngel esculpí per a la tomba del Papa Juli II.

L'al·legoria a la ciutat, és a dir, la figura femenina, guarda relació amb la *Venus Mediterrània* de Julio Antonio. Aquesta figura es manté en una postura vertical, serena i altívola, la qual transmet, malgrat aquell moment de dolor, una actitud de seguretat i de permanença.

L'escultor va morir el 15 de febrer de 1919 sense veure completada la seva obra, i a més sense ser degudament valorada pels ciutadans.

L'any següent l'Estat va solucionar el problema econòmic. Al 1921 es van proposar els seus tres possibles llocs: la Rambla de Sant Joan (actualment la Rambla Nova), la plaça d'Olózaga (actual plaça dels Carros) i la plaça Corsini. S'escollí la Rambla.

L'any següent, quan es va finalitzar l'obra, hi va haver molta polèmica amb l'escultura, sobretot pel sector religiós, ja que les figures apareixien despullades. Això va retardar la instal·lació del monument.

Al 1923 el monument passà vuit anys al vestíbul de l'Ajuntament. Amb la Segona República (1931) es decidí, finalment, instal·lar a la Rambla. La dedicatòria, fou més

breu que la primera: «Tarragona/ als Herois/ de 1811» (només a l'època franquista es modificà al castellà).

Aquesta obra té una gran càrrega espiritual i presenta un concepte d'heroisme profundament humà. L'harmonia de les formes i la greu emoció de serenitat dins la tragèdia han permès conservar, al llarg del temps, la modernitat d'un monument impregnat de mediterranisme.

5.2.2. Plaques i làpides.

Al marge de l'escultura, també podem trobar plaques i làpides col·locades amb motiu del primer centenari de la guerra.

La primera es va dedicar a Theodor Reding (Schwyz, Suïssa 1755 – Tarragona 1809). Reding lluitar a Bailèn (1808) i tinguè una part decisiva en la victòria espanyola.

Posteriorment fou destinat a Catalunya i lluità a Llinars i al combat del pont de Goi, a prop de Valls, on va ser ferit. Va morir el 23 d'abril de 1809 a conseqüència d'unes «febres pútrides» contagiades en la visita a l'aquartermament d'Altafulla. La làpida, treballada en marbre, es posà a la façana de l'edifici de l'Arquebisbat, al pla de Palau, amb aquesta inscripció:

22

---

²² TIERNO GALVÁN (2008, 21 febrer) *Guerra de la independencia española 1808-1814* [en línia] [consultat: 15 desembre 2008] Disponible a Internet: <http://www.1808-1814.org/frames/frammonu.html>

El general suís està enterrat al cementiri de Tarragona, en una sumptuós mausoleu.

23

Aquest és el seu homenatge:

«En el mismo solar que ocupa/ este Palacio Arzobispal existió/ el edificio de la Pavordía donde/ murió el famoso general/ D.Teodoro de Reading/ el dia 23 de Abril de 1809. / El Ayuntamiento de Tarragona/ dedica este homenaje a la eterna/ memoria del héroe de Bailén/ 23 de Abril de 1909».

Dos anys després, el 28 de juny, es van col·locar tres plaques metàl·liques en diferents punts de la ciutat.

La primera d'elles és de bronze repujat, instal·lada sobre un peu de marbre, a la façana de la casa rectoral, al Pla de la Seu.

---

²³ TIERNO GALVÁN (2008, 21 febrer) *Guerra de la independencia española 1808-1814* [en línia] [consultat: 15 desembre 2008] Disponible a Internet: <http://www.1808-1814.org/frames/frammonu.html>

L'autor va ser Pere Corberó, el qual va emmarcar el text amb branques de llorer i de roure, i al capdamunt d'aquests representà els escuts dels dos regiments. A la part inferior hi representà canons, bombes, banderes i altres elements al·lusius a la lluita.

24

A la plaça dels infants s'inaugurà el mateix dia la segona placa. Que commemorava els dos baluards que hi havien allí i les bateries que protegien la població del port. Al 2000 fou retirada amb motiu de l'anunci de les obres d'enderroc de l'edifici de Casa Muller, on estava col·locada. Estava feta de bronze i la inscripció la va fer l'historiador Adolfo Algret. Emmarcava una escena bèl·lica. La tercera és una placa de ferro, feta pel tarragoní Francesc Cànovas i el fonedor J. Baró, que es va inaugurar el 30 d'aquell mateix més a la muntanya de l'Oliva. La inscripció diu el següent: Les característiques del material, l'indret on es va ubicar i la poca cura que s'hi ha dedicat a fet que estigui tan deteriorada. Finalment cal destacar també la làpida que es va col·locar a l'Oliva també, a pocs metres de la placa esmentada. També està bastant deteriorada. Es troba entre pedres naturals, enmig dels pins, en un petit espai enjardinat, envoltat per una discreta i vella reixa de ferro. El text està inscrit en una creu grega, envoltada per una

---

²⁴ TIERNO GALVÁN (2008, 21 febrer) *Guerra de la independencia española 1808-1814* [en línia] [consultat: 15 desembre 2008] Disponible a Internet: <http://www.1808-1814.org/frames/frammonu.html>

garlanda circular, on es llegeix: «Mariano / y / Rafael / Puig y Valls / a los / mártires / de / 1811 ». Aquestes làpides i plaques només feien homenatge a militars, i no a la població civil. Per això l'obra de Julio Antonio englova a tots els qui lluitaren defensant la ciutat.

5.3. Literatura ambientada en la Guerra del Francès a Tarragona.

El setge napoleònic esdevingut a Tarragona, no tan sols és el fet històric més recordat, sinó que ha estat el que més literatura ha generat.

Però no podem parlar ben bé de literatura històrica, perquè moltes de les obres referides a aquest fet van ser escrites coetàniament als esdeveniments i, en algun cas, per persones que hi van participar.

Nombrosos autors s'han referit de passada al setge esmentat. Stendhal, a *La cartoixa de Parma* es refereix a un personatge dient-ne: «Il était lieutenant depuis le siège de Tarragone par le maréchal Suchet». El mariscal Suchet fou el màxim responsable del setge i autor d'unes memòries molt consultades per historiadors.

Benito Pérez Galdós (Las Palmas, 1813 – Madrid, 1920) a la seva novel·la *Cádiz*, fa que dos personates esmentin Tarragona en aquest diàleg:

“ - *También se han apoderado los franceses del fuerte de San Felipe en el Coll de Balaguer.*

- *Pero aún resiste Tarragona. ”*

Poc després al setge es va publicar un fulletó titulat *Tragicomedia Lechi Burladode* D.Pedro Cadalso.

Es tracta d'una comèdia fulletonesca antifrancesa i antinapoleònica, exemplificant el comportament de Laya, esposa del ciutadà Jayme Coster, que rebutja els intents de seducció del governador de Barcelona, Lechi, i de qui, com diu el títol, aconsegueix burlar-se. Parla, alhora, d'una sèrie de fets relacionats amb els impostos als quals son sotmesos els barcelonins. Tot i que la obra esdevingui a Barcelona, s'hi fan referències de Tarragona. Es tracta d'un diàleg entre el Governador i el seu ajudant de camp, Foresti. Aquesta darrer despreocupa al seu amo de la rivalitat amb el general Saint-Cyr, pel fet de no haver ocupat Tarragona i viure feliç en una finca d'Altafulla mentre els enemics utilitzaren el port de Tarragona.

Tot i aquestes petites referències, hi ha hagut quantitat d'obres literàries que s'han dedicat monogràficament: un poema èpic, tres novel·les i un conte.

El poema italià de *La Presa di Tarragona*, escrit per Giuseppe Giulio Ceroni Veronese, el qual participà com a cap de batalló al setge, per tant estava enquadrat dins de les tropes del mariscal Suchet.

Aquest poema comença amb una lloa a Napoleó. Seguidament fa una descripció de Tarragona des del punt de vista militar: el port, les muralles, la Oliva, etc. Els italians acampen vora de la torre dels Escipions. Després de l'explicació de com estan col·locats els diferents exèrcits, descriu detalladament la presa de la fortalesa de l'Oliva. Segueix amb la presa del port i l'entrada a la ciutat, és a dir, l'atac final. Aquí, l'autor, admet que no es respecta l'innocència, ni les coses sagrades, ni el vells... Finalment acaba la lluita i finalitza el poema amb l'intent de fugida per mar d'algunes dones amb els seus fills.

Honoré de Balzac (Tours, 1799 – París, 1850) és l'autor amb més renom que ha dedicat una obra íntegrament a Tarragona. *Les Marana* és un relat mol simple que va precedir del nacionalisme francès de l'autor i l'admiració per Napoleó.

Els fets succeeixen poc després de l'assalt. Un capità italià s'allotja a casa d'una família de comerciants. Aquestos tenen amagada una noia bellíssima que, com se n'adona el capità italià, li expliquen la seva història. La mare de la jove era una *fille de joie* que va ser expulsada de València i va fer cap a Tarragona. Quan va tenir a la filla, Juana, va decidir que no seguiria els passos de la seva mare i va ser deixada a casa d'aquests comerciants, amb la finalitat de que no sapigués la seva procedència materna. La bellesa de noia va captivar al capità i, aquest, va seduir-la. Ell és un home casat, però la va il·lusionar amb casar-se amb ell. Quan la mare de la noia s'assabenta de que Tarragona ha estat assetjada els veu i intenta matar al capità. Van acudir altres soldats per la causa, entre els quals estava Diard, que també li proposà matrimoni. Després d'això ella va voler anar a un convent, però la mare la va obligar a casar-se amb Diard.

Més tard, el setge Tarragoní va merèixer l'atenció dels reusencs Josep Martí i Folguera a *Lo caragirat* i Francesc Gras i Elias a *Tarragona 1811*.

També trobem pinzellades del setge tarragoní al conte *El Angel de la guarda*, de Pedro Antonio de Alarcón; a una narració dels fets de Francesc Pelai i Britz; a *¡Atrás extranjero!* de Manuel Angelon i a un conte de Joan Cavallé.

5.4. Referències als versets dels Balls de Diables

En una tradició tan nostra com són el ball de diables (més popularment coneguts com *els correfochs*) també han deixat empremta les guerres napoleòniques.

En els aplecs de versos i parlaments històrics del ball de diables del Vendrell, hi ha algunes referències de personatges vinculats amb el conflicte bèl·lic.

La fòbia popular per tot allò que fa referència als *gavatxos* (nom atribuït als francesos de manera despectiva) és una constant que es va anar escampant a través de la transmissió oral en diferents manifestacions de cultura popular durant tot el segle XIX.

Els versos del ball de diables vendrellenc son un exemple d'aquesta transmissió de boca en boca, fins arribar als primers aplecs escrits coneguts fins ara al Vendrell, el de 1948 i el de 1953.

En aquestes transcripcions recollides del recitat de vells diables, apareixen personatges i referències directament vinculades a la Guerra del Francès.

En el text aplegat l'any 1948, pel diable Miquel Castellví, consta en el parlament del diable setè:

“ Llucifer, aquí está el diable seté

que fa ja qui sap el temps

s'en va sortir de l'infern.

Encara no fa mig any

allí hi havia el **rey Botella**

que ja estava mig rostit

si hi aneu el trobareu com un botet.”

En el segon recull de l'any 1953 pel diable Francesc Marcé, consta anotat aquest altre vers:

“ Mi fet una sogada

que els hi lligat de dos en dos

al infern tinc tot plé

yo no se hon els vaici está

com si els tanqui en un corral

com si fos aquest bestia.

Tots els de **la França entera**

ya senteran amb els catalans

perque sen cagat les calces

perque en son uns sis cortants.

y Diable soc de aquet ball

y diable es hi sera

viva la Diablesa i

les banyes del capitá”.

Una altre versió d’aquest parlament la recollen l’any 1980, en un treball de camp fet entre persones vinculades o coneixedores dels antics balls populars vendrellencs. L’informador és en Josep Domingo i Papiol, fill de Sebastià Domingo i Foix (1873-1958) més conegut per Sebastianu, que feia el paper de diablesa.

Josep Domingo, ens recità una nova versió del parlament recollit per Marcé l’any 1953; però amb una important variació en els darrers versos:

“ Tots els de **la França entera**

ja senteran en els catalans

perque s’han cagat les calces

perque en son uns sis cortans.

Visca la Diablessa

i les banyes **del Chabran!**.”

A més de la crítica punyent i ridiculitzadora cap a l’invasor “ perque s’han cagat les calces”, incorpora aquí un altre nom propi el general napoleònic Josep Chabran.

Aquest personatge es recordat a l’entorn del Baix Penedès, el juny de 1808, ja que va endur-se presos, com hostatges, als membres del consistori municipal vendrellenc. A més de saquejar i incendiar la vila de l’Arboç. A més el nom del general és prou

recordat a la vila arbocenca, ja que el cap del seu gegant intenta des de 1827 representar el militar incendiari.

No son aquests els únics exemples de composicions d'aquest caire, també apareixen esments en els parlaments històrics del ball de diables de Valls. Així es que en Josep Aladern, recull en la seva obra de 1894 “ Costums típicas de la ciutat de Valls”, que els diables vallencs recitaven aquesta quarteta en un dels seus parlaments:

“ **Malaparte** es un diable
que es pelut de cap a peus,
te una berruga a la panxa,
com lo campanar de Reus.”

D'altres autors com ara el vilafranquí Gaietà Vidal i Valenciano, en la seva obra de 1884 “ Narració descriptiva de la Festa Major de Vilafranca del Penedès”; fa constar que l'origen del nom de “ Borrón” o “ Capitán Borrón” que rep en el text històric del ball parlat castellà el lloctinent de Llucifer , pugui provenir del mot francès “ bourreau” que significa botxí. Potser per les salvatjades comeses pels *gavatxos* a “casa nostra”; valgui com exemple el cas que recull Joan Latorre que a Santa Oliva (Baix Penedès) quan el 10 i 11 de juliol de 1813 foren morts pels francesos els nens Magdalena Papiol i Josep Papiol de 6 i 8 anys “ los que foren degollats per los francesos”.

Mentre que en el text històric del ball parlat en castellà del Vendrell, Vilafranca, Sant Quintí de Mediona i L'Arboç (que és bàsicament el mateix) es parla de “primer Borrón” que es nomenat capità per Llucifer; a l'Arboç és curiós de constatar que en el ball local es coneix per borron a cada un dels diables que integren el ball.

6. PERSONATGES DE LA GUERRA

NAPOLEÓ BONAPARTE

Napoleó Bonaparte (1769-1821) va ser l'emperador dels francesos en 1804.

Va tenir una gran popularitat que va desencadenar una dictadura militar que va causar les majors guerres fins aquell moment conegudes. Va posseir el control de gran part d'Europa. Després d'uns mesos desde la seva derrota en la batalla de les Nacions a l'octubre de 1813, va abdicar. Va tornar a França (fet conegut com els "Cent Dies") fins que a la batalla de Waterloo (Bèlgica) al 1815 va ser derrotat definitivament. S'exilià a l'illa de Santa Helena on va morir.

25

FERRAN VII

Rei d'Espanya (1808-1833). Fill de Carles IV i de Maria Lluïsa de Parma. Ferran fou enviat a Valençay, des d'on seguí el desenvolupament de la guerra contra Napoleó. Acabada la guerra, Ferran VII, el rei *desitjat*, tornà a Espanya (març del 1814). Poc temps després, a València, signà els decrets que invalidaren tota l'obra constitucional de les corts de Cadis. Aquesta oposició del rei desencadenà revoltes de signe liberal, i que els primers aixecaments dels

26

²⁵ Retrat pintat per Antoine-Jean Gros. Font: WIKIPEDIA (2008, 18 novembre) [en línia] *Napoleó Bonaparte* [consultat: 12 novembre 2008] Disponible a Internet: www.wikipedia.org

²⁶ Retrat pintat per Francisco de Goya. Font: WIKIPEDIA (2008, 18 novembre) [en línia] *Ferran VII* [consultat: 12 novembre 2008] Disponible a Internet: www.wikipedia.org

generals Lacy i Milans del Bosc a Catalunya (abril del 1817) Ferran VII va haver d'acceptar la constitució de Cadis (març del 1820).

Començava l'anomenat *Trienni Constitucional*. Ferran VII, en una nova etapa absolutista, coneguda com la *Dècada Ominosa*.

El despotisme no resultà tan sever com desitjaven els conservadors: la inquisició no havia estat restaurada i els voluntaris reialistes no havien rebut les recompenses esperades. El 1830 havia promulgat la *Pragmàtica Sanció*, votada a les corts del 1789, amb la qual cosa la seva filla Isabel era reconeguda com a hereva del tron.

S'originà, així, el moviment polític anomenat *carlisme* i la primera guerra *Carlina*.

MANUEL DE GODOY

Va néixer al 1767 i va morir al 1851. Fou el primer ministre de Carles IV a Espanya.

Al 1796 va firmar la pau amb França a causa del perill que Gran Bretanya representava en l'àmbit del comerç americà. Però en firmar aquest tractat les tropes franceses van travessar els Pirineus per, teòricament conquerir Portugal, però Napoleó va aconseguir

27

el seu objectiu: aconseguir Espanya.

La nit del 19 de març una part de la noblesa, que no volia retallar els seus privilegis, impulsats per Godoy, van assaltar el palau (Motí d'Aranjuez). En aquest moment, Godoy, va ser empresonat a Baiona.

Desterrat a Itàlia es casà amb Maria Teresa de Borbó, que l'abandonà per la constant infidelitat per part de Godoy amb Pepita Tudó amb qui va tenir dos fills. Essent reina Isabel II a Espanya, morí Godoy sense l'interès de cap persona.

CAMPO VERDE

---

²⁷ Retrat pintat per Francisco Bayeu y Subías. Font: WIKIPEDIA (2008, 18 novembre) [en línia] *Ferran VII* [consultat: 12 novembre 2008] Disponible a Internet: www.wikipedia.org

Luis González d' Aguilar y torres de Navarra, marquès de Campo Verde, era procedent d'Almeria. Va actuar a la batalla de Vic ascendint a mariscal*. Aquest fet va fer fomentar la idea de que per alliberar a Catalunya dels francesos ell tindria de ser el capital general. El va nomenar el frare Antoni Coris conjuntament amb una multitud de manifestants a Reus.

Campo Verde barrejà una reorganització militar amb traició, modificant la Junta Superior.

Amb la pèrdua de la fortalesa de la Oliva Campo Verde va marxar de Tarragona en busca de noves tropes per a la defensa de Tarragona però mai arribaren. Els seu pla no va funcionar. Va estar separat de l'exercit, considerat culpable per la pèrdua de Tarragona, però tres anys més tard va ser rehabilitat.

O'DONNELL

Enrique José O'Donnell y Anethen (1769-1834) va ser un militar espanyol que participà a la guerra de la Independència i va ser destinat a Catalunya com capità general de la Regió Militar. Obtinguè el títol de comte de la Bisbal en recompensa a la batalla, succeïda en el lloc citat, on va capturar al general francès Schwartz.

Durant la restauració absolutista va defensar als constitucionistes gaditans. Al 1811 va ser nomenat general d'Andalusia. Amb l'arribada dels "Cent mil fills de Sant Lluís"* va fugir a França on va morir poc abans de rebre l'amnistia per retornar a Espanya.

LOUIS GABRIEL SUCHET

Va néixer a Lyon (França) en 1770. Va formar part de la Guardia Nacional i posteriorment de l'exèrcit, aconseguint el Grau de comandant de Toulon.

Va ser traslladat a Espanya al 1808, intervenint a Zaragoza i posteriorment conquerint Lleida, Barcelona, (derrotant a O'Donnell), Tortosa, i Tarragona. Gràcies a aquestes conquestes obtení el nomenament de mariscal de França el 1810.

Va restar a Tarragona a l'espera d'esdeveniments. Envers de la derrota imminent dels francesos en la península, Suchet es va retirar a l'exèrcit de Soult on va formar part en la batalla de Toulouse.

Tornà a Espanya amb els "Cent mil fills de Sant Lluís" amb l'objectiu de restaurar a Ferran VII com rei absolut. Va morir prop de Marsella al 1826.

28

---

²⁸ Retrat pintat François-Séraphin Delpech. Font: WIKIPEDIA (2008, 18 novembre) [en línia] *Louis Gabriel Suchet* [consultat: 12 novembre 2008] Disponible a Internet: www.wikipedia.org

7. GLOSSARI

Assalt: Acció d'atacar bruscament algú, un edifici, una fortalesa, etc.

Batalla del Bruc: És el nom amb què es coneixen els dos enfrontaments entre tropes espanyoles i franceses que va tenir lloc al Bruc (situat a Barcelona) entre el 6 i el 14 de juny de 1808, durant la Guerra del Francès. És molt coneguda per la famosa llegenda del timbaler del Bruc, on un minyó de Santpedor, per a alguns autors Isidre Lluçà i Casanoves, nascut el 15 de març de 1791 i mort el 7 d'abril de 1809, va dirigir la batalla amb un tambor com els que s'utilitzaven en les confraries. Gràcies al so del tambor, amb el seu eco reverberant contra les parets de la muntanya de Montserrat, els francesos es van retirar pensant-se que un gran exèrcit els estava esperant per derrotar-los.

Batalla de la Bailén: és una batalla que es va produir durant la Guerra de la Independència, i va suposar la primera derrota del potent exèrcit napoleònic. Bailén està situat a Jaén.

Bateria: Conjunt de peces d'artilleria situades en un indret per a fer foc a l'enemic.

Cent mil fills de Sant Lluís: Fou un exèrcit enviat per França l'any 1823 en representació de la Santa Aliança (Àustria, Prússia, Rússia i França), com a resposta a la petició d'ajuda que féu Ferran VII per a què fos restaurat com a monarca absolut. L'exèrcit va travessar la frontera espanyola i va recórrer tot el país perseguint el govern liberal refugiat a Cadis, suposant així el final del Trienni Liberal (instaurat pel tinent coronel Rafael del Riego, el qual morí afusellat aquell mateix any) i començant així el darrer període del regnat de Ferran VII, l'anomenada Dècada Ominosa.

Centralisme polític: És una forma de govern en la qual l'Estat o país es governa constitucionalment com una sola unitat, sovint amb només una assemblea legislativa, només un sistema judicial que supervisa els sistemes judicials locals, i només una constitució.

Corregiment: Un corregiment era una demarcació administrativa del regne de Castella, a càrrec d'un corregidor i d'un tinent de corregidor.

A l'Aragó, Catalunya i el País Valencià van ser introduïts els corregiments per Felip V a partir dels decrets de Nova Planta en substitució de les juntes, vegueries i governacions, respectivament. La imposició de la nova organització va tenir algunes particularitats com el caràcter de governació militar i la creació d'alcadies majors en lloc de tinents de corregidor.

La institució va desaparèixer durant la guerra del Francès, i definitivament amb la nova administració provincial del 1833. A alguns països d'Amèrica (Colòmbia, Costa Rica, Panamà) es manté el nom amb diferents funcions territorials.

Despotisme il·lustrat: Terme que s'aplica a un conjunt sistemàtic d'idees filosòfiques i polítiques que s'estén per països d'Europa -Anglaterra, França i Alemanya, principalment- des de mitjans del s. XVII al XVIII, i que es considera com un dels períodes més intel·lectualment revolucionaris de la història. Es caracteritza fonamentalment per una confiança plena en la raó, la ciència i l'educació, per millorar la vida humana, i una visió optimista de la vida, la natura i la història, contemplades dins una perspectiva de progrés de la humanitat, junt amb la difusió de postures de tolerància ètica i religiosa i de defensa de la llibertat de l'home i dels seus drets com a ciutadà.

Espitllera: Obertura rectangular llarga i estreta practicada en un mur o en una porta perquè hi entri la llum o per a disparar des de dins.

Flanc: Cadascuna de les parts laterals d'un mur.

Fragata: Vaixell petit de guerra.

Guarnició: Grup militar encarregat a la defensa d'una determinada zona.

Guerrilla: És un sistema de confrontació d'un conjunt de paisans armats contra un exèrcit convencional que es caracteritza per la inexistència de fronts de combat delimitats i per atacs puntuals.

Mariscal: Antic alt càrrec de la milícia, que es conserva en alguns països com França. El títol de mariscal de França és la més alta distinció militar francesa. Tant el grau de mariscal de França, com el d'almirall de França, el seu equivalent pels marins, constitueix una dignitat d'Estat.

Monarquia absoluta: Forma de govern d'un país en la qual el rei té els tres poders: legislatiu, executiu i judicial. Així doncs, el monarca, elabora les lleis i castiga a qui no les aplica.

Parapet: Mur, elevació de terra, fileres de sacs de sorra, etc., per a protecció dels soldats.

Rasa: Pla del nivell que abasta alguna cosa.

Setge: Fet d'encerclar una ciutat, una fortalesa, etc., per combatre-la i prendre la seva possessió violentament.

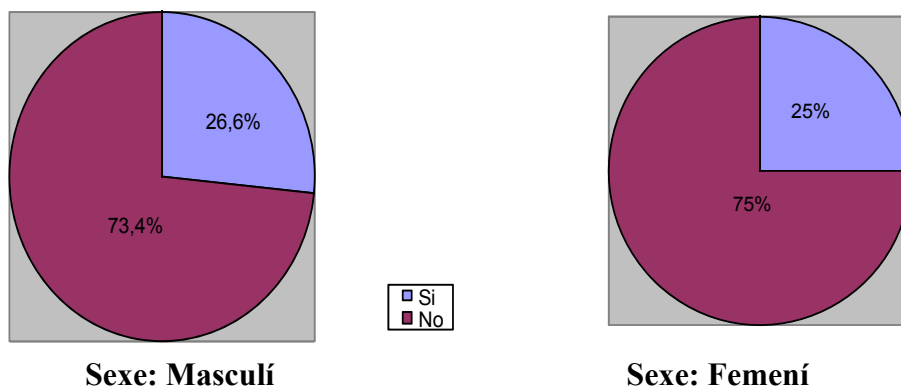
Sistema pactista: És un sistema de govern en el qual el poder no només el té el rei, si no que s'estableix un equilibri entre aquest i la noblesa, el clergat i la burgesia rica, és a dir, les classes privilegiades. Es va començar a establir entre els monarques de la corona catalanoaragonesa i els respectius grups privilegiats.

8. Pràctica: enquestes

Seguint el model d'enquesta de l'annex 9, he arribat a una conclusió que afirma la meua tesi de partida.

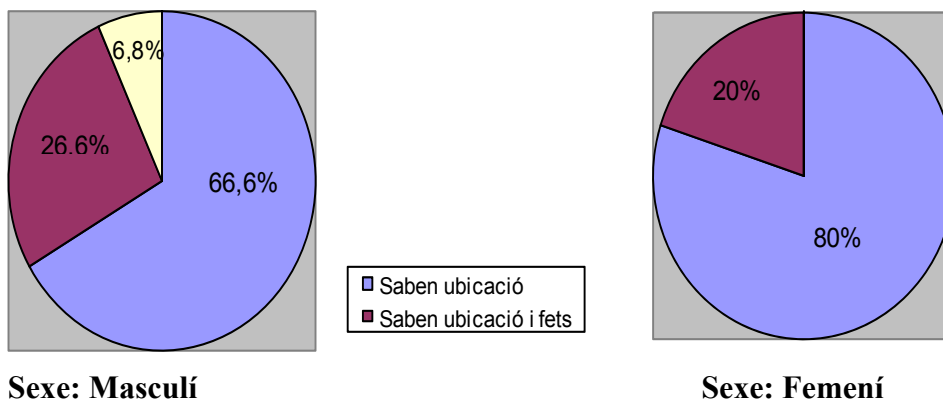
Aquesta enquesta ha sigut realitzada per tots els alumnes de batxillerat de l'IES Sant Pere i Sant Pau. El motiu d'aquesta tria de franja d'edat és que són alumnes amb una bona preparació de la assignatura d'història, suposadament. Naturalment, els alumnes de segon, han encertat més pel que fa a les preguntes més generals, perquè entra més específicament al temari, ja que és història d'Espanya. Els de primer ho tracten a nivell europeu. Els alumnes han nascut entre els anys 1992 i 1989. La mostra de nois ha sigut de 50 i la de noies de 62. És una mostra petita però dona uns resultats que podem generalitzar a la resta dels estudiants tarragonins.

La primera pregunta es preten recollir el coneixement històric que té la gent sobre Tarragona. Com es obvi, a tothom li sonen els romans, un tema molt dominat pels tarragonins. Per això aquesta pregunta preguntava altres períodes. Al gràfic podem veure la gent que ha anomenat algun període important, i els que no han sapigut dir cap:

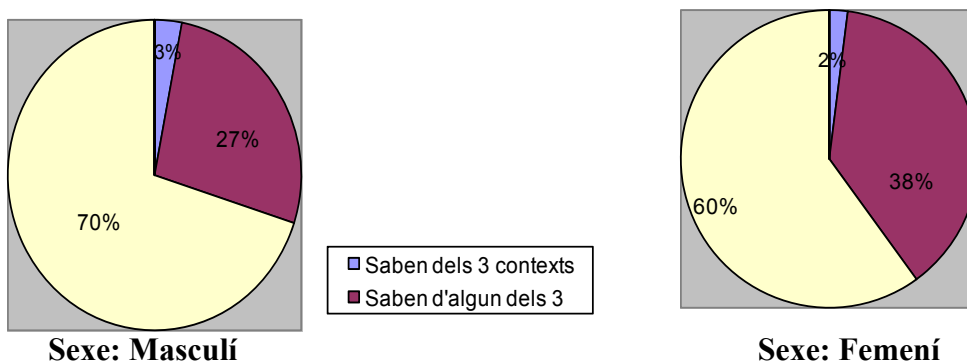
Aquest resultat ens demostra un coneixement molt baix de la ciutat a nivell històric.

La segona pregunta té la funció de saber quanta gent té alguna idea sobre un dels monuments més emblemàtics de Tarragona, el qual fa referència a la guerra del Francès. Quasi tothom ha encertat el nom de l'estatua i la seva ubicació, però pel que fa al fet històric que representa, molt poca gent ha sapigut dir-ho.

Això demostra que la gent sap el que té i el que veu, però no d'on prové.

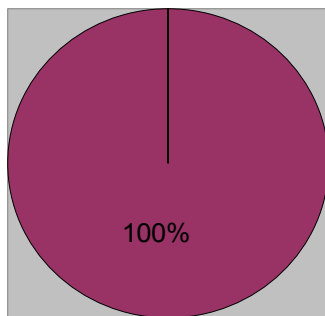
A la primera pregunta s'ha fet una àmplia pregunta sobre la història de Tarragona. A la tercera, es vol precisar més, per això hi ha una data de referència. A més no nomès està intencionada per veure qui sap que va passar en aquesta data a la nostra ciutat, si no més generalitzat, questionant també per Espanya i Europa.

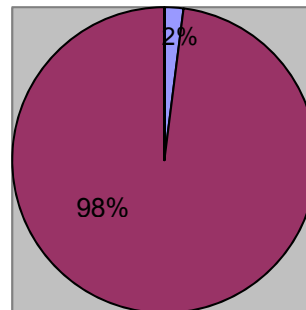
Els resultats donen a entendre que molts dels conceptes apresos al curs, o be no s'entenen, o no s'estudien, o bé no s'apliquen al coneixement històric pròpi, simplement "s'estudia per aprovar".

La quarta pregunta, evidentment, amb els resultats de les anteriors, es pot esbrinar fàcilment el resultat. És una pregunta molt concreta, no obstant, d'un fet importantíssim en l'ocupació francesa a Tarragona. Els resultats han anat així:

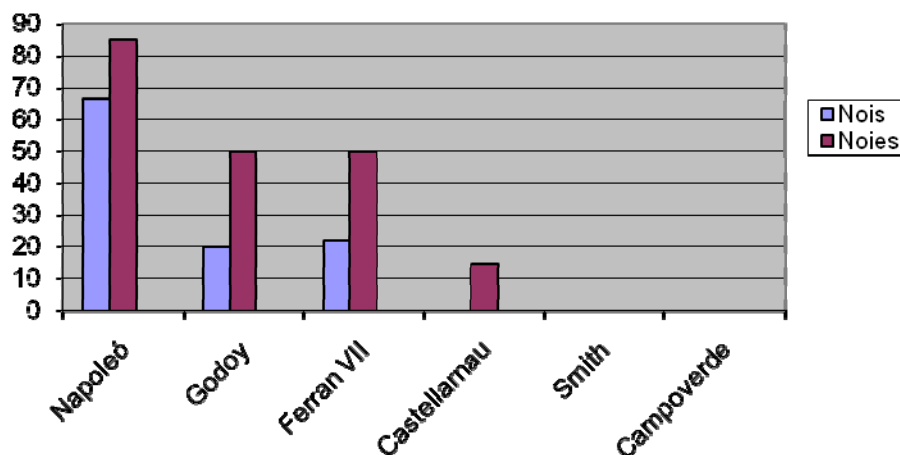
Sexe: Masculí

Sexe: Femení

Tornem a la mateixa conclusió que la segona pregunta, però en aquest cas i ha una ignorància molt més gran, per no dir absoluta, d'un dels escenaris més importants en la història d'aquesta ciutat.

Per últim, la cinquena, preten veure si la gent coneix els personatges esmentats, molt destacats en el període històric tractat. Aquí tenim els percentatges de gent que coneix alguna cosa sobre aquests personatges.

Com podem observar, a més importància del personatge (ja sigui per obres realitzades, per l'amplitud del territori del qual és conegut, etc) més alumnes saben de qui estem parlant.

Si comparem els dos sexes, les dones tenen un grau de coneixement més alt sobre el tema, tot i que s'ha de tenir en compte que eren majoria en el segon curs, on s'estudia aquest període més específicament.

La meua conclusió pròpia és que s'hauria de fomentar més la història de la nostra ciutat, i paral·lelament, la global (ja que sense una no s'enten l'altre). Crec que és important saber els nostres orígens (els errors, les coses positives, les mentalitats, les costums...) i saber la importància dels elements que ens envolten, que fan referència a fets decisius en el passat.

~ANNEXOS~

ANNEX 1. Carta de petició d'ajuda a València.

DIARIO EXTRAORDINARIO DE VALÈNCIA

del Domingo 2. de Junio de 1811.

(Gratis para los Señores Subscriptores.

La Junta-Congreso no conoce modo mas propio para excitar á los vecinos de esta Capital y Reyno al socorro de sus urgencias, que manifestarles lo que le dice la Junta de Cataluña, y es lo que sigue.

Excelentísimo Señor.

Si esta Junta Superior no viese con dolor, como creciendo cada dia las angustias, suben tambien de punto los peligros de la Provincia; podria abstenerse de molestar la atencion de V. E. repitiendo sus pedidos y clamores. Mas las circunstancias cada dia peores, y la situacion de la Plaza de Tarragona cada dia mas apurada, no permiten á esta Junta Superior contener el ardor de su celo por la defensa de esta importantísima Plaza.

El enemigo sigue estrechando mas y mas el bloqueo; y trabajando con indecible actividad en sus obras, las adelanta en términos de que ya quanto antes á principiar el bombardeo, segun por desgracia son tan funestos los síntomas que se observan; siendo tanta su obstinacion y arrojo, que no contento con haberla atacado impetuosamente

varias veces, hasta un asalto probó contra la fortaleza del Olivo la noche del dia 20. del corriente, aprovechando la coyuntura de su obscuridad y lluvia.

Esto solo persuadirá á V. E. fácilmente el estado de peligro en que se halla Tarragona, y la necesidad de los socorros de toda especie que tiene solicitados á V. E. si es que como cree, puede proporcionarlos. Gente, dinero, víveres y municiones, son los artículos por que suspira y clama esta Junta Superior; pero lo que mas principalmente necesita, es harina, careñas y madera para esplanadas y blindages de que se carece enteramente, á pesar de ser tan absolutamente necesarios. Un refuerzo de unos quatro ó cinco mil hombres, con las provisiones correspondientes, bastarian ahora á librar esta Provincia; pero si dexasen de aprovecharse los presentes momentos, podria venir ocasion en que no bastasen los mayores esfuerzos de la Nacion.

Tarragona es ya en el dia la única Plaza marítima que queda á la Provincia: su conservacion ha de ser la salvacion del Principado: porque si llegase á apoderarse de ella el enemigo, ¿por dónde le vendrian á Cataluña los auxilios? La sucumbencia seria ya inevitable; y esta fatalidad ¿qué trascendencia no rendria en las restantes de la Nacion? Es por demás ponderarlo á V. E. no ignorando, como no ignora, las ventajas que proporcionaria al enemigo la conquista de Cataluña, fuer-

te por la multitud de sus fortalezas, Y por su situacion geográfica.

Para precaver esta catástrofe, funesta á toda España en general, y mucho mas á las Provincias limitrofes y vecinas como ese Reyno, á quien Cataluña sirve de antemural, es necesario un esfuerzo comun, puesto que comun ha de ser quando es comun el interés. V. E. conocerá la parte que debe tomar en la defensa de este Principado, y esto basta para que esta Junta Superior se abstenga de entretener el tiempo que no le sobra en persuadir á V. E. de una verdad, de que debe de estar bien convencido. Vengan, pues, pronto socorros, y muy pronto, para asegurar que lleguen á tiempo.

Cataluña extenuada ya á fuerza de sacrificios y de debastacion, no tiene dentro de sí recursos suficientes para contrarrestar el poder del enemigo que la desola; y si por falta de ellos se perdiese la Plaza de Tarragona, bien pronto alcanzaria á V. E. y á ese Reyno toda la fatalidad de sus consecuencias. Esta Junta Superior, en el estado crítico en que contempla la Provincia, se ve obligada á substituir el idioma de la verdad y claridad á el disimulo y silencio, que con el tiempo podria serle criminal, y en la constante repetición de sus pedidos y solicitudes tendrá siempre Y en qualquier evento desgraciado de la guerra, un testimonio, que responderá al Rey y á la Nación de la actividad de su celo y diligencia.

Dios guarde á V. E. muchos años. Villanueva y Geltrú 22. de Mayo de 1811. = Excelentísimo Señor. = La Junta Superior de Cataluña. = El Baron de Castellet. = Pedro Alexandro de Larrard. = Por ausencia del Secretario. = D. Francisco Sabarés, Vocal. = Excmo. Señor Presidente y Junta Superior de Valencia. = De órden Valencia 1. de Junio de 1811. = Vicente Irlles, Vocal de la Junta-Congreso. = Vicente Irlles, Vocal Secretario.

ANNEX 2. Ampliació de les causes.

Alexandre de Laborde.

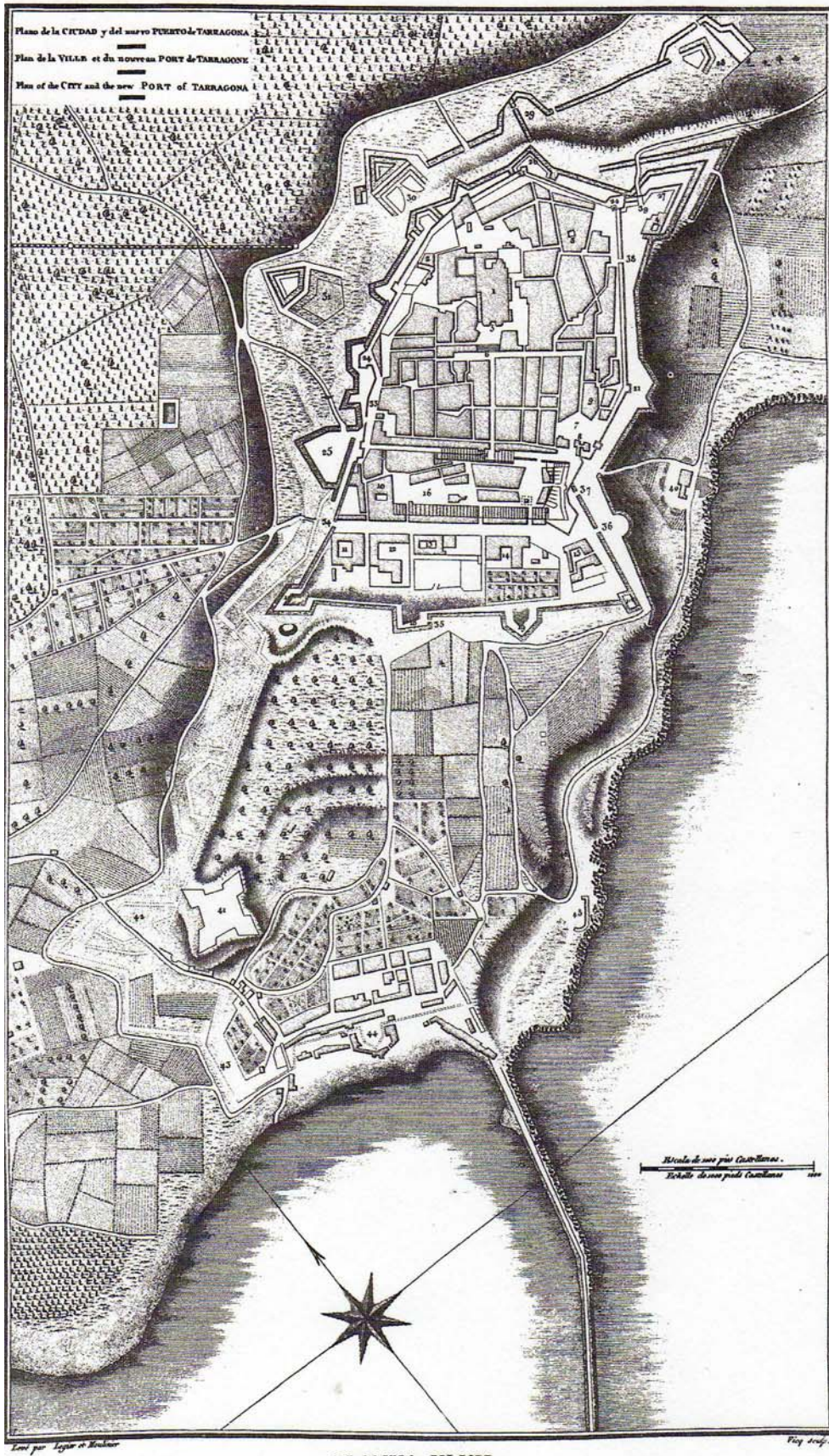
A principis del segle XIX, el noble francès Alexandre de Laborde, va recórrer la península Ibèrica, i d'aquest recorregut va elaborar un llibre on apareixien una sèrie de gravats, fets amb molta precisió, sobre tot el que va considerar de gran importància, abans de que s'esdevingué La Guerra del Francès, en la qual es van destruir nombroses obres d'art i edificis rellevants.

En l'apartat referent a Tarragona, ens introdueix la ciutat desde dels seus inicis romans, passant per un setge francès al 1644 del qual se'n van sortir, fins el regnat de Carles IV, que va fer sorgir a Tarragona després de la decadència produïda per La Guerra de Successió. A partir d'aquí, Napoleó, ordena a Laborde a elaborar un plànol del port de Tarragona amb l'objectiu de que defensi i sigui molt influent al comerç. Per què ho volia això si ja ho era abans? Perque tenien planejat que Tarragona passaria a ser dels francesos, i volien fer el port millor encara del que ja s'estava fent.

EL PORT

Comença a descriure-ho amb l' entrada dels reis, amb la música i les danses amb les que eren rebuts. Aquesta visita era per presenciar la construcció dels port, dirigida per el Sr Smith (enginyer en cap de la marina reial).

Laborde analitza tots els mecanismes que emprava Smith i afirma que serà difícil acostar-s'hi a aquest nivell quan siguin ruïnes per als francesos.

Mapa dibuixat per Alexandre de Laborde que apareix al seu llibre *Viatge pintoresc i històric (El principat)*.

ANNEX 3. Ampliació de l'acció bèl·lica a la fortalesa de l'Oliva

El fortí de la Oliva va ser assetjat pels francesos el 3 de maig de 1811 i no va destruir-se fins 26 dies més tard. Ocupava l'alcaldia Joseph Torres i de Ferrer.

Luis Gonzalez Torres va ser el màxim responsable militar de la salvaguarda del territori entre el més de Febrer i de juliol del 1811. Va ser alçat al poder d'una manera molt ortodoxa, aprofitant la campanya de desprestigi contra O'Donnell. Va mostrar-se molt despreocupat i la defensa va començar a flaquejar. Això va fer que abandonés la ciutat el 31 de maig.

A aquesta defensa que s'estava desmoronant hi hem d'afegir l'ajuda anglesa, que no va arribar a desembarcar, es va reduir a foc d'artilleria.

Tot i així Tarragona va ser l'única ciutat de l'Estat que no va capitular.

Es comptava, per defensar la ciutat, amb una mica més de 6.000 homes governats per D.Juan Caro, i més tard van aconseguir de Figueres un total de 10.000 defensors.

El bàndol contrari, presidit pel general Luis Gabriel Suchet, estava format de 40.000 homes, dels que va perdre 10.000. Va començar a dur a terme els preparatius per a la conquesta de Tarragona. L'Oliva era el punt amb major importància, ja que es podia divisar tota la ciutat.

La matinada del 14 el general Salme va envestir a la baioneta, amb 2.000 homes de tropes triades, els llocs fortificats que a 300 metres de l'Oliva tenien els tarragonins en dues petites altures, defensant-los, amb valor, el coronel D. Tadeu Aldea, fins que va haver d'abandonar-los, oprimit.

Va destacar també el comportament de l'heroïna Rosa Venes de Lloberas, segons Jordi Morant i Clanxet. Havia donat el seu patrimoni per a la causa.

“El setge de l’Oliva es va dur a terme a les nou de la nit del 27 de maig.

El 28 van trencar el foc d’artilleria. El fortí no estava conclòs ni perfeccionades les seves obres. En moltes parts romania el soldat al descobert. La seva construcció era feble.

La presa del fortí semblava de ficció, gairebé un conte de nens.

Es van perdre 20 peces d’artilleria, abundant munició i 2.000 homes. La seva pèrdua va significar una ferida mortal per a la ciutat de Tarragona.

La presa de Tarragona va ser ultimada, un mes més tard (28-6-11) amb un dret a sac de 3 dies: “el que es digui no és tot el que va ser i el que va ser mai no podrà expressar-se”, diu Bruno Casals.

ANNEX 4. Personatges llegendaris de la guerra a Tarragona

Durant aquells tres dies sense control dels soldats francesos, en els quals es produïren assassinats i robatoris dintre i fora de les vivendes, es coneixen moltes anècdotes recollides per els tarragonins o per la premsa en aquell moment.

El caçador caçat

Un soldat francès, misteriosament, va entrar a la vivenda situada actualment en el numero 1 del carrer Ferrers i no va tornar a sortir.

El secret es va descobrir a l'any 1962, quan uns paletes que treballaven allí, van produir un derrumbament fortuit. Allí es va trobar un espai, entre dues parets, ple d'objectes antics. Entre aquells objectes es trobaven unes botes, un correatge, una arma i restes d'un uniforme francès. També semblava ser que el que quedava del seu propietari estava allí.

En la actualitat aquesta vivenda esta ocupada per la impremta Virgili, el propietari del qual (Josep Ma. Virgili Sastre) conserva un exemplar d'un llibre editat a la impremta de Tarragona al 1814 anomenat: "La voz de la Naturaleza. Sobre el origen de los gobiernos".

Les dones

S'explica que l'anomenada (per Graís i Elies) "la filla de la Paulassa" es va aferrar amb totes les seves forces a la reixa d'una de les capelles de la catedral, per evitar que un grup de soldats se l'emportessin, i com no ho aconseguien, un d'ells li va tallar els braços pels canells. Es diu que algú va fixar en aquets barrots l'escena i allí es va mantenir durant molt de temps en honor a aquella dona.

Una mare joveneta (antepasada del propietari de la impremta Virgili) corria amb el seu fill en braços ocultant-se dels francesos, fins que un d'ells la va agafar. Mentre es barallaven pel nen, el soldat li va arrancar les arrecades sense cap MENA de

contemplació. Va aconseguir fugir salvant la seva vida i la del seu fill, però li van quedar de record totes les orelles desgarrades.

Entre tant odi, un acte d'humanitat

Rosa Montmany va fugir de Barcelona, després de ser ocupada, per anar a Tarragona. Allí els seus dos fills van tenir que sortir al carrer el dia 28 de juny de 1881 per lluitar contra els invasors i ella, fugí a la catedral. Al pujar les escales va ser ferida pels francesos, i li van destrossar la cara i tota la dentadura. Al seu costat va caure un comandant francès amb una ferida greu al cap. Els dos van ser donats per morts. A la nit, la parella de ferits van recobrar el coneixement i van tenir una llarga conversa. Ella va oferir al soldat francès un bàlsam curatiu que tenia a casa seva molt eficaç que li podia aliviar el dolor. Van dirigir-se a casa d'ella i el va guarir. El francès, durant molt de temps, va estar cuidant-la i protegint-la mentres aquesta va quedar incapacitada. Rosa va tornar a Barcelona més tard i morí als 92 anys.

Els miracles de Sant Magí

Els canonges Huyà i Rocamora, únics eclesiàstics que restaven a Tarragona, van anar a veure el general Bertoletti i li van suplicar que respectés la Catedral, els gruixuts murs de la qual podrien servir de refugi per a aquelles persones que, per les seves xacres, no podien abandonar la ciutat. Els raonaments dels dos preveres van commoure el militar.

Els napoleònics en retirada van calar foc a les metxes de les mines que van esclatar una rere lastra. Només una no va explotar: la instal·lada al portal del Carro, davant de la pintura de Sant Magí. Quan els pocs tarragonins que havien sortit de la ciutat van tornar, van trobar Tarragona convertida en un camp de ruïnes encara fumejants: només la Catedral i la humil capelleta de sant Magí restaven intactes. Als peus del sant, una munió de barrils de pólvora i granades per esclatar i una metxa mig cremada que encara es conserva a la capella. ¿Què té d'estrany, doncs, que, essent el dia de Sant Magí, s'atribuís a aquell fet a la seva intervenció? ... a la qual jo hi afegiria el miracle de l'entendiment del cor del rude general Bertoletti.¹

---

¹ Pujol, Jaume(arquebisbe de tarragona), diari aquí 19.10.2008, pg.5

Llegenda del braç de Santa Tecla

Ramón de Aviñon i els cònsols de Tarragona, a l'any 1319, partiren a Barcelona amb l'objectiu d'aconseguir les relíquies de Santa Tecla. A canvi d'aquestes, el rei Onsino d'Armènia va demanar 40 cavalls andalusís, un tro d'or, dos mil formatges mallorquins, entre altres béns. El rei va cedir les restes dels dos braços del cadàver i alguns ossos més.

Aquestes relíquies, doncs, són contradictòries amb la llegenda, en la qual només sobreviu el braç de la santa.

Aquestes relíquies es van dipositar i custodiar al monestir de Sant Cugat del Vallés, però els ossos d'un dels braços, es van traslladar a Tarragona al 1321. va ser motiu de grans celebracions.

Al juny de 1811, amb el setge francès a Tarragona, es va perdre la relíquia.

Tres anys més tard, el monestir de sant Cugat del Vallés dona a Tarragona la relíquia del suposat segon braç, perquè, davant de la pèrdua del primer amb els francesos, poguessin honorar aquest.

Durant la rehabilitació d'una casa antiga de la part alta de la ciutat de Tarragona, a finals del segle XX, apareixen, darrere d'una paret, una arqueta amb ossos de braç humà. Després d'estudis, es certifica que és la relíquia perduda durant la Guerra del Francès.

Es a dir que en aquest moment, la catedral de Tarragona, custodia “els dos braços” de Santa Tecla.

La Rossa, heroína de Tarragona

La barcelonina Rossa Venas de Lloveras, anomenada “la Rossa”, va ser tota una heroína durant la guerra del Francès a Tarragona.

Vivia a la Rambla Vella i estava idealitzada com una dona rossa, blanca de cara, amb les galtes rosades i els ulls blaus. Del seu color de cabell idealitzat es pensaven que venia el seu sobrenom, però realment els tenia foscos, per tant, el seu sobrenom prové del seu nom real, potser modificat.

Va fer llegenda junt al seu marit, un home idealitzat contràriament a la seva dona: moré de pell, cabell i ulls negres, amb unes llargues patilles i una força immensa.

Aquets dos personatges van lluitar, arriscant les seves vides, per la seva patria. Algú contemporani va anomenar a La Rossa “Leonet amb faldillas” o “Amazona” ja que no va tenir pudors en lluitar. Va matar a un oficial francès i va ferir a uns altres, es va mantindre en llocs de perill, en el moment de la retirada, animant-los, omplint-los de furia i coratge.

El general Campoverde li va fer un homenatge i el rei Ferran VII, en la seva visita a Tarragona, la va voler conèixer i li va otorgar el Grau de coronel, amb títol i honoraris. Malgrat tots aquets succulents oferiments ella va renunciar a ells.

Va morir als 61 anys al seu domicili del Serrallo. El seu fill Simó va ser alcalde de Tarragona i cònsol de Veneçuela i va portar d’alli una parella de sirvents de raça negra que són representats actualment amb dos capgrossos a la colla de nanos de Tarragona.

Un carrer perpendicular a la Avinguda President Macià (a prop de Joan XXIII) porta el nom de Rossa Venas en reconeixement a aquesta gran dona.

Tampoc li van faltar cobles en el seu honor com aquesta:

*“Ánimos mesonera,
la bordada charretera
que debes a tu valor
admirará con amor
Tarraco y la España entera.”²*

---

² Suplement Diari de Tarragona, Asalto y Masacre de Tarragona, pàg. 42

ANNEX 5. PRIMERA PUBLICACIÓ DEL DIARI DE TARRAGONA.

Núm. 1. Pag. 1.

DIARIO DE
TARRAGONA

del Martes 1 de
Noviembre de 1808.

Fiesta de todos los Santos.

En el Hospital de pobres de Santa Tecla, hoy á las 4 de la tarde, se cantarán Vísperas de Difuntos, y despues predicará el R. P. F. Josef de Barcelona, religioso Capuchino.

Afecciones Astronomicas de hoy.

Sale el Sol á 6 horas 50 minutos de la mañana.
Se oculta á 5 horas 10 minutos de la tarde.

Correo de Murcia 25 de Octubre.

Carta de un Oñcial del Regimiento del Principe, en el Exército grande de Galicia, quarta Division, que por la puntualidad con que escribe siempre, y por la verdad de su relacion, dá una idea del estado de nuestras Tropas en aquella parte, y merece, que no sé lé alzere una silaba.

Zulla (cerca de Bilbao) 10 de Octubre.

Amado hermano, he recibido quatro tuyas. No du-
do estarás con cuidado, porque mi última fué desde Rey-
nosa en 12 del pasado, y es la causa que en las marchas nos
es imposible escribir. Todas las cartas las llevan los Carteros
al Cuartel general: Este tan pronto está en un Pueblo como

2
en otro, y no siempre hay proporcion de darles curso.

Desde Reynosa nos dirigimos ácia Bilbao, y el dia 20 del pasado (con 5000 hombres de que se compone mi Division) atacámos allí á 1500 Gabachos: la accion hubiera sido completisima, y no hubiera escapado uno para conarla en Francia, si nuestras avanzadas no fueran tan fogosas, que se precipitan sobre ellos luego que los vén, olvidando las ordenes que se les dán. Fué el caso, que en el tiempo que el Mayor General marchaba por la derecha de Bilbao con los tiradores de la Division de Voluntarios de Barbastro, y Regimientos de Toledo, y Luugo á posesionarse del puente nuevo, aluras de derecha, é izquierda, con el objeto de cortarles la retirada, y que el resto de nuestros cuerpos los atacase por el frente luego que entrase la noche: todo sé lo trastornaron, porque quando se hallaba en lo mejor de la operacion de sus proyectos, y dexado apostadas nuestras avanzadas en un ban- cal de panizo, con la orden de que aunque pasasen descu- biertas enemigas, no les tirasen, y dexasen seguir para sor- prenderlas en el bosque de Basurto á media legua de Bilbao: llegó la primera avanzada enemiga de veinte soldados de In- fanteria, y diez de Caballeria, y al pasar por frente del ban- cal, lé dieron los nuestros una descarga cerrada á la distan- cia de quince pasos, dexando muertos mas de la mitad, y los restantes se dieron á correr ácia Bilbao, y tan asustados que tiraron los fusiles y mochillas para llegar mas pronto. Tan- toxos estaban los franceses de quejétabamos encima de ellos, que quando llegaron á Bilbao los que escaparon por los pies, del tiroto de ban- cal de panizo, se estaba paseando en el arenal el General Gabacho con todos sus Oficiales, bien des- cuidados de lo que les iba á suceder.

Nuestro General, enfadado de ver le habian frustrado su idea, tuvo que replegarse á dicho bosque de Basurto á esperar viniese el dia para darles el atáque. Este pasage fué el 19 en la tarde. Antes que rompiese el dia, se le dió aguar-

3
diante á la tropa, y á la media hora la seña de combate. El Mayor General los atacó con los cuerpos que dexó dicho, por la derecha; y nosotros rompimos el fuego por el centro é izquierda. A los 3 quartos de hora los rechazamos y nos apoderamos de las alturas que ocupaban, y dan vista á los dos puentes de la ciudad. Estando nosotros en estas alturas, se levantó una voz entre nuestros Batallones que decía: *á ellos, á pasarlos á cuchillo*, y en seguida rompieron los tambores el páso de acáque, y en un momento principiaron nuestras columnas á descolgarse por las viñas con el fin de tomarles los dos puentes á los franceses. *Se continuará.*

Tarragona 10 de Noviembre.

Las noticias mas agradables son en todos tiempos, las que, á la circunstancia de verdaderas, agregan lo útil y mas digno de imitacion. Entre éstas debe tener lugar la del patriotismo de los gremios de marcanes y carromateros de esta ciudad, quienes espontanea y gratuitamente han sacado de bordo, y conducido al párque de la misma, todos los efectos de guerra que conduxeron á su puerto los dos comboyes, arriados ultimamente á él, ahorrando una considerable suma de dinero á la Real Hacienda, y dando con este proceder un testimonio publico de su generosidad, y en favor de la justa causa que defendemos.

Embarcaciones llegadas á este Puerto en el día de ayer.

El Patron Francisco Sola con su Laud Catalan procedente de Arenys, con cargo de corcho y consignado á la Casa de los Señores Borrás en Reus.

El Patron Ventura Preces con su Laud Catalan San Antonio, procedente de Arenys con cargo de terrizas y arroz, de su cuenta.

El Patron Francisco Fornes con su Laud Catalan San-

4
ta Tecla procedente de Palamós, en lastre.

El Patron Ventura Sola con su Laud el Carmen procedente de Arenys con cargo de fruta, de su cuenta.

El Patron Grau Moreo con su embarcacion el Canario procedente de Tosa, con cargo de anchova, de su cuenta.

El Patron Juan Sasire con su tartana Jesus y Maria, mallorquin, procedente de dicha Isla con cargo de azucar y duelas, consignado á la casa de los señores Fidel Moragas y Compañia.

Embarcaciones que salieron de este Puerto en dicho día.
Laud Catalan San Antonio su Patron Jayme Puig en lastre para Lloret.

Ouro de iguales nombres su Patron Silbestre Martí, en lastre para Cadiz.

Nota. Las Subscripciones que se hagan á este diario para fuera de esta plaza, serán lo menos por tiempo de 3 meses; y de 10 rs en cada uno; debiendo los que escriban de fuera al editor, pagar antes los portes de sus pliegos, así como éste satisfará el importe de los que remita á los Subscritos como ofreció en el prospecto, donde equivocadamente se dixo 10 rs cuya cantidad casi no alcanza para la remision.

Con aprobacion del Gobierno de esta Ciudad.

Tarragona: en la Imprenta de la Vineta Canals.

ANNEX 6.

UNIFORMES I MONEDES DE L'ÈPOCA.

Uniformes militars francesos

Gastador / Oficial / Sergent i Guàrdia / Granader / Tambor

Fotografies extretes de:

TIERNO GALVÁN (2008, 21 febrer) *Guerra de la independència espanyola 1808-1814* [en línia] [consultat: 15 desembre 2008] Disponible a Internet: <http://www.1808-1814.org/frames/framunif.html>

Gastador: Militar del cos d'enginyers encarregat del treball de sapes i altres excavacions.

Oficial: Militar que té un grau des d'alferes (militar que té el grau inferior entre els oficials de l'exèrcit) a capità inclusivament.

Sergent: Militar que té el grau inferior entre els suboficials de l'exèrcit.

Guàrdia: Conjunt de soldats o de gent armada encarregats de la guarda o custòdia d'una persona o d'una cosa.

Granader: Soldat que portava i llançava granades de mà.

Tambor: L'encarregat de tocar l'instrument citat, el tambor.

Uniformes catalans

Com no hi havia un exercit regular com el francès, la majoria eren voluntaris, per tant els uniformes son molt més ordinaris.

1

2

3

1. Voluntaris catalans
2. Oficial dels Corregiments catalans
3. Voluntari català (en aquest cas de Cervera).

Monedes

Aquestes monedes van estar encunyades a Barcelona durant els anys de la Guerra del Francès, com es pot veure a la part inferior de les mateixes.

Font: MOLINER PRADA, Antoni. *Catalunya contra Napoleó. La Guerra del Francès 1808-1814*. Lleida, Pagès editors, 2007, p. 106.

ANNEX 7. Cançons de la guerra.

El conjunt de coples que en aquell temps va improvisar el poble constitueix el Cançoner de la Independència, del qual podem trobar unes dues centes al·lusives a la Pàtria oprimida, Ferran VII, Napoleó, Josep Bonaparte i al sacrifici col·lectiu que van haver de patir en general.

Cançons a la Pàtria oprimida. Amb aquestes cançons es mostra el esperit d'aquells espanyols amb l'esperança de la salvació de la Pàtria. Aquestes cançons són valents i optimistes:

*Vivir en cadenas
¡Cuán triste vivir!*

Morir por la Patria

¡Qué bello morir!

***

¡A las armas, corred, patriotas,

a lidiar, a morir o a vender,

guerra eterna al infame tirano

odio eterno al impío francés!

Patriotas guerreros,

blandid los aceros

y unidos marchad

por la Patria a morir o triunfar

¡A morir... o triunfar!

Cançons a Ferran VII. Just abdicar el rei Carles IV després del motí d'Aranjuez, patint les conseqüències de les actuacions del seu ministre Godoy, recelós el poble pel pas de les tropes franceses al seu propi regnat, quan pensaven que envairien Portugal, el jove monarca Ferran VII va ser acollit com «El Desitjat» pels seus súbdits, amb un gran entusiasme i sentiment popular que va quedar reflexat en cançons com aquesta:

Dale que dale:

¡Viva Fernando Séptimo

rabie quien rabie!

¡Alolito, alolito, alolito!

En el patio de mi casa he plantado un arbolito,

con naranjas y limones

para el rey don Fernandito.

Hasta los pajaritos dicen cantando:

¡Quien fuera calesero

del rey Fernando.

***

Rebose, españoles,

rebose el placer,

que viene Fernando

nuestra dicha a hacer.

El valor y la lealtad

vecnieron la tiranía

y libre España este día

gozará de felicidad.

Reine solo la verdad,

pues le tiene de su bando

diciendo: ¡Viva Fernando,

Religión y Libertad! [...]

Cançons a Napoleó Bonaparte. Va ser mal rebut a Espanya, i van ser molt despectius amb ell, li ficaven com a cognom «Malaparte». Aquest despreci al francès va originar cançons com les següents:

Bonaparte en los infiernos

tiene una silla poltrona,

y a su lado está Godoy

poniéndole la corona.

[...]

***

*Cuando venga Bonaparte,
niña, le tienes que dar una botella de vino*

mezclado con rejalgar.

Ya verás como se la bebe;

ya verás que gusto le dá,

ya verás cómo no revienta.

Ya verás, ya verás, ya verás.

[...]

¡Vivan los españoles!

¡Viva la Religión!

Yo me cago en el gorro

de Napoleón.

Cançons a Josep Bonaparte. Entre d'altres poblacions, a Catalunya es van recollir, en cançons com aquesta, la preocupació de Josep Bonaparte reiteradament exposada al seu germà Napoleó per la falta d'adhesió dels seus súbdits:

¡Germá meu i Bonaparte

¡has fet moltes crueltat!

Fins les roques i muntanyes

maleexen nostre pas.

Germá meu i Bonaparte:

som perduts com tu ja ho veus,

que los russos son a França

i els espanyols a Burdeus.

¡Ay, si jo m'en torno a espanya

alli bé m'hi matarán!

De les matas surten bales

que les tiren els paisans. [...]

ANNEX 8. Ampliació dels monuments.

Pel que fa al apartat dels monuments crec que és interessant deixar una petita mostra de l'exposició de Julio Antonio, del museu d'art modern de Tarragona.

Aquí podem observar una fotografia del disseny que va fer l'autor de l'emblemàtica obra *dels despullats*:

La podem contrastar amb aquesta altre fotografia, una maqueta de la representació definitiva, molt més perfeccionada que a l'esbòs.

ANNEX 9. MODEL D'ENQUESTA

1. La influència dels romans ha sigut molt important a Tarragona, però des dels romans fins ara han passat molts segles. Saps d'algun període influent i important ,pel que fa a la història dels tarragonins, en aquest tram des dels romans fins a l'actualitat?

2. Sabries situar aquesta estàtua que apareix a la imatge?
Saps a quin fet fa referència?

3. A la fotografia podem observar la data de 1811, data molt significativa a la història de la nostra ciutat. Saps que passava al context espanyol o europeu? I més concret, a Tarragona?

4. *La Oliva* va ser una gran fortalesa de defensa i va ser destruïda en aquesta data. Pots dir per qui, per què, o algun fet que hi faci referència?

5. D'aquesta llista de noms, saps alguna cosa sobre algun d'ells?

- Napoleó Bonaparte.
- Godoy.
- Ferran VII.
- Castellarnau.
- Smith.
- Campoverde.

Conclusió

La hipòtesi que em vaig plantejar a l'inici del treball, va ser que no es coneixia suficientment el tema que he tractat, que hi mancava informació i recursos per a obtenir-la, i que la gent tenia poca idea sobre la Guerra del Francès a Tarragona.

La part de la recerca d'informació no ha corroborat del tot la meva tesi principal. Per una banda si que he tingut dificultats per trobar-ne, però per l'altre, amb motiu de la celebració del bicentenari de la Guerra, he tingut molta més facilitat, la qual cosa implica que si que podem obtenir la informació necessària, inclús més.

La segona tesi plantejada, si que s'ha afirmat realment mitjançant enquestes; tot i que no era massa difícil descobrir-ho. Com ja s'ha vist en el resultat de les enquestes, la majoria de la gent desconeix completament els tràgics fets ocorreguts a cavall entre 1808 i 1811, tan decisius per a Tarragona.

Tot i que el treball de recerca ens dugui mals de cap i constantment ens queixem d'haver de realitzar-lo, crec que m'ha aportat moltíssimes coses positives, tan a nivell conceptual com a nivell intel·lectual.

He après quantitat de coses sobre la història de la meva ciutat, i realment cada cop m'ha anant interessant més. Moltes coses que tenia al meu voltant i que no sabia d'on venien, ja se realment a que son degudes, com ara la famosa estàtua *dels despullats*. I no només he après sobre aquest tema, si no que he après a realitzar un treball d'investigació, a estructurar-lo, a seleccionar informació, en definitiva, ha sigut una eina útil per a futurs treballs que realitzaré.

Quant a les conclusions dels fets de la guerra, es difícil determinar les diferents postures que s'han defensat. Per una part, no podem negar que les idees de Napoleó amb l'objectiu d'aplicar les idees il·lustrades a la política i la societat fossin dolentes. Una Monarquia Absoluta l'únic al que contribueix és a l'endarreriment d'un país davant d'altres més modernitzats. Napoleó pretenia annexionar Espanya per tal de que sortís del seu endarreriment. Fins aquí la teoria sembla tota positiva. Però la manera de fer les coses, amb violència, imposant-se als ideals de la gent, és el veritable problema de tot.

Tota idea política duta a aquest extrem d'una guerra tan dolorosa, per molt conservadora o progressista que aquesta sigui, sempre serà mal rebuda. “L'odi genera més odi” i en aquest cas es pot comprovar.

Patriotisme espanyol? Patriotisme català? Ho podem veure des de diferents punts de vista. Està clar que Catalunya va viure aquest episodi històric d'una manera diferent a la resta d'Espanya. Aquesta va trigar més en annexionar-se als ideals de Napoleó i ho va fer més durament, primerament annexionant-se directament a la mateixa França, i segon, amb una guerra més dura i prolongada. Però els que van lluitar a la guerra defensant Catalunya, no van ser únicament catalans, s'hi van unir a la causa valencians, andalusos, aragonesos, manxecs, entre d'altres; per tant es reflexa clarament una unió del poble espanyol davant d'unes idees estrangeres.

A més, la meua opinió és que molta de la gent que hi va lluitar era conscient de perquè ho feia realment. Potser els que més van patir, defensaven la seva terra per una amenaça estrangera, i no es van moure per ideals.

A més, a Tarragona en concret, moltes de les manifestacions radicals tenen lloc, el seu punt de trobada, a l'estàtua que commemora els herois de 1811. Coincidència? Potser molta gent de la que acudeix no sap perquè allí, o inclús es una referència accidental, però podria ser que algú que ho hagi promogut tingues en compte la relació de tots aquest fets amb els seus ideals.

La meua conclusió final a tot aquest tema és que tots els ideals, per vàlids i perfectes que siguin, és un gran error imposar-los d'aquesta manera tan cruel, ja que una persona pot pensar que els seus ideals són els perfectes, com ho van fer el francesos, i ser contraris a aquests. Potser si els napoleònics, haguessin promogut la seva manera de dur la societat d'una altra manera hagués tingut èxit.

I excloent els termes polítics, és totalment injust la terrible xifra de morts i de persones que han patit tant, i que no eren conscients ni de perquè ho han hagut de fer. Egoisme i injustícia, és l'únic que pot descriure tot això. En una guerra, per a mi, ningú guanya, tothom perd. L'únic beneficiat és la persona que aconsegueix imposar la seva manera de veure el món. Per tant, està clar que aquesta manera no és la perfecta per imposar uns ideals, per bons que aquests siguin.

BIBLIOGRAFIA

- BERTRAN I VALLVÉ, Didad. Tarragonomàstic, Carrers de Tarragona. Edició de l'Ajuntament de Tarragona, 1991.
- CAVOLLÉ, Joan. *Tarragona escrita*. Edició de l'Ajuntament de Tarragona.
- FERRER, Mª Antònia. *Historia de Tarragona, una ciutat mediterrània*. Editorial Arola Editors, 2006.
- GISBERT I CANES, Joan. Tarragona: escultures, làpides i fonts. Arola editors, 2002.
- RECASENS, J.M. *La revolución y la guerra de la independencia en la ciudad de Tarragona*. Editorial Sugrañes Hnos, 1965.
- ROVIRA I GÓMEZ, J. *Breu historia de Tarragona*. 1984.
- LABORDE, Alexandre. *Viatge pintoresc i històric (El principat)*. 1773.
- MOLINER PRADA, Antoni. *Catalunya contra Napoleó*. Pagès editors. Lleida, 2007.
- MERCADER I RIBA, Joan. *Catalunya napoleònica*. Rabel Dalmau, editor. 1992.
- SÁNCHEZ REAL, José. *Defensa de Tarragona en 1811*. Número 2. Col·lecció «Pau de les postals» Tarragona, 1982.
- VVAA. *Història 2n Batxillerat*. Sisena edició. Editorial Teide, 2008.

Publicacions en sèrie

- Suplements Diari de Tarragona commemoratius del bicentenari del naixement d'aquest. Números de sèrie de l'1 al 7. Tarragona, Imprenta Torrell. 2008.
- GURGUÍ, M.M.; RIERA, M. "Un país en armes". *Presència*, del 16 al 22 de maig del 2008.

WEBGRAFIA

- ASSOCIACIÓ DE VEÏNS DE L'OLIVA [en línia] [consultat: 27 agost 2008].
Disponible a internet: <http://usuaris.tinet.cat/avoliva>
- Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC) [en línia] [consultat: 29
desembre, 2008] Disponible a Internet: www.dlc.iec.cat
- Eleaml (2001, 7 març) [en línia] [consultat: 13 novembre 2008]. Disponible a
Internet: <http://www.eleaml.org/images>
- TIERNO GALVÁN (2008, 21 febrer) *Guerra de la independència espanyola
1808-1814* [en línia] [consultat: 15 desembre 2008] Disponible a Internet:
<http://www.1808-1814.org>
- GENERALITAT DE CATALUNYA *Xtec* [en línia][consultat: 13 novembre
2008]. Disponible a Internet: <http://www.xtec.cat/recursos/socials/guerrafrances>
- WIKIPEDIA (2008, 18 novembre) [en línia] [consultat: 12 novembre 2008]
Disponible a Internet: www.wikipedia.org
- YAHOO [en línia] *Flickr* [consultat: 20 desembre 2008]. Disponible a Internet:
www.flickr.com/photos/escriurealaxarxa

Nota d'agraïment

M'agradaria fer una menció especial a la meva família i els meus amics per tot el recolzament que he tingut per part seva. En especial agrair a Sacramento Navarro, ja que ha sigut un suport molt important pel senzill motiu que compartíem molts aspectes del treball i ha sigut de gran ajut, ja que hem cercat juntes moltes coses i ens hem complementat en moltes ocasions. També a Cristina Pons i a Joan Roca, grans ajudes en el tema de la presentació. I per últim, i el més gran dels recolzaments, ha sigut la meva tutora del treball de recerca, Núria Garcia, ja que m'ha fet tenir encara més ganes de fer el treball, ha estat molt atenta en tot i m'ha proporcionat molta de la bibliografia que he necessitat. Mútuament hem aconseguit diàriament despertar un esperit d'investigació i de ganes de saber més sobre un dels milers temes que conté la gran història de la ciutat de Tarragona.